T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

YALVAÇ MÜZESİ'NDE YER ALAN PISIDIA ANTIOKHEIASI ROMA KOLONİ SİKKELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mehmet ÖZHANLI

HAZIRLAYAN

Ertuğrul AKIŞ

ISPARTA - 2011

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen : ..... ARKEOLOJİ ..... EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız **YÜKSEK LİSANS** / ~~**DOKTORA**~~ Programı öğrencisi ..... Ertuğrul ..... AKIŞ'ın ..... tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği **YAPILDI** / ~~**YAPILMADI**~~

Tarih

Enstitü Anabilim Dalı Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 07/06/2011 ... Salı ..... günü saat 10.00 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin ..YALVAÇ..MÜZESİ'NDE..... YER..ALAN...PISIDIA..ANTIOKHEIA..ANTİK..KENTİ..ROMA..KOLONİ..SİKKELERİ... konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU** ile aşağıdaki kararı almıştır.

☒ KABUL ☐ RED ☐ DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Doç. Dr. Mehmet ÖZHANLI	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Ayça ÖZCAN	
Üye	Yrd. Doç. Dr. A. Sevki DUYMAZ	
Üye		
Üye		

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR / KAZANMAMIŞTIR.**
Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI : Tarih: Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla **"KABUL", "RED", veya "DÜZELTME"** kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin **Enstitü ile ilişiği kesilir.** Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç **üç ay içinde** gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişiği kesilir. Düzeltme alan öğrenci **bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak** zorundadır.
Madde-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL" ,"RET" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişiği kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tez kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişiği kesilir.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans/ Doktora tezi olarak sunduğum "Yalvaç Müzesinde Yeralan Pisidia Antiocheia'sı Roma Kolonisi Sikkeleri" adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi onurumla beyan ediyorum.

İmza
Öğrenci Adı ve SOYADI
Gün. Ay. Yıl

Ertuğrul Akış
07.07.2011

ÖNSÖZ

Arkeolojinin küçük ama önemli eserlerinden olan sikkeler, günümüzde gerek Arkeologlar, gerek Eski Çağ Tarihçileri, gerek de Sanat Tarihçileri için birçok konuda çözüm sağlayan önemli bir kaynak olarak görülmüştür. M.Ö. 7. yy.'ın ortalarında Lydialılar tarafından bulunarak günümüze değin basımının devam etmesiyle geçmişten günümüze dönemsel olarak tipolojisi, ağırlığı, malzemesi değişse de işlevi değişmeyen önemli kaynaklardır.

Tarihi bir belge niteliği taşıyan sikkeler, yazılı belgeler ve arkeolojik buluntularla birlikte incelendiğinde bizleri pek çok konuda bilgilendirirler. Sikke, bir alışveriş aracı olmasının yanı sıra dönemin siyasi, sosyal, dini, mimari ve sanatsal yaşamından da bilgiler aktarmaktadır. Ayrıca kentlerin, devletlerin ve imparatorlukların ekonomik yapısı hakkında da bilgiler sunmaktadır.

Antiokheia, Pisidia Bölgesi'nde Romalıların kolonileştirdiği ve çevre kentlere göre önemli bir kavşak noktasındadır. Kent M.Ö. 1. yy.'dan başlayarak M.S. 3. yy.'a kadar sikke darp etmiştir. Bugün kente ait sikkelerin büyük çoğunluğu Yalvaç Müzesinde yer almaktadır.

Yalvaç Müzesinde yer alan Pisidia Antiokheiası sikkelerini araştırmamda bana her konuda yardımcı olan ve yol gösteren değerli hocalarım Doç. Dr. Mehmet ÖZHANLI ve Yrd. Doç. Dr. Ayça ÖZCAN'a, konu ile ilgili müzedeki sikkeleri yerinde incelememe izin veren ve gerekli kolaylığı sağlayan Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü yetkililerine, Yalvaç Arkeoloji Müzesi'ndeki çalışmalarım sırasında gereken yardımı gösteren Özgür ÇOMAK ve Burcu KARAKURT ÇELİMLİ'ye, müze görevlilerine, antik kaynaklara ulaşmak konusundaki yardımları için Gülcan ŞAROĞLU'na, çalışmalarım sırasında bana yardımcı olan öğrencilerim Ecem DÖKÜMTAŞ, Selin ÖZKAN ve Zekiye DÜNMEZ, Hazel KOÇ'a, ayrıca benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

YALVAÇ MÜZE'SİNDE YER ALAN PİSİDİA ANTİOKHEİASI ROMA KOLONİ SİKKELERİ

Ertuğrul AKIŞ

Süleyman Demirel Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü

Yüksek Lisans Tezi 95 sayfa, Haziran 2011-06-07

Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÖZHANLI

Bu tezin amacı, Yalvaç Müzesinde yer alan Roma Dönemine ait Pisidia Antiokheia Antik kenti sikkelerinin; Pisidia Bölgesi içerisinde kentin siyasi ve ekonomik durumunun araştırılması ve bu süreç içerisinde Roma'nın kolonileştirme, Romalılaştırma hareketlerinin sikkeler ışığında değerlendirilmesidir. Kentin, siyasi ve ekonomik olarak Roma Döneminin değerlendirilmesi için sikkelerinden yararlanılmıştır.

İlk olarak, Lydialıların kullandığı sikkeleri anlamamız için geçmişine bakmamızda yarar vardır. Sikke, ödeme ve değişim aracı olarak kullanılan, ağırlığı ve ayarı belli bir ölçü sistemine göre otorite tarafından belirlenmiş, üzerinde resim bulunan metal parçadır. İnsanlar yerleşik düzene geçmeden önce ihtiyaçlarını kendileri karşıladıkları için herhangi bir değişim gereksinimi söz konusu değildi. Yerleşik yaşama ve toplayıcılıktan üreticiliğe geçiş ile ürünlerin insanlar ve sonrasında toplumlar arasında değişimi de söz konusu olmuştur.

İkinci olarak, sikkeler kronolojik olarak değerlendirilmiştir. İlk sikkeler Lydialılar Döneminde altın ve gümüşün karışımı elektrondan basılmıştır. Klasik dönemde ise sikkelerin üzerinde genellikle pagan tanrı betimlemeleri ve kentlerin armaları yer alırken Helenistik Dönemde sikke üzerinde sikkeyi basan otoritenin dışında sikke basımında görevli magistratların isimleri de geçmeye devam

etmektedir. Roma Döneminde ise Roma İmparatorlarının portreleri ağırlıklı olarak yer alırken imparatorlar bunu bir siyasi propaganda aracı olarak da kullanmışlardır.

Üçüncü olarak, Pisidia Bölge'sinin tarihsel gelişimi içinde Antiokheia Antik Kentinin tarihine baktığımızda kentin tarihi bölge tarihiyle paralellik göstermektedir. Bölgede yaşam Prehistorik Dönemden günümüze değin sürmektedir. Hellenistik Dönem'de (M.Ö 333) Büyük İskender'in bölgeyi egemenlik altına almasıyla ve M.Ö 323'te İskender'in Babylon'da ölmesiyle imparatorluğun toprakları halefleri arasında paylaşılmıştır. Tüm bu gelişmelerden Anadolu ve Pisidia Bölgesi de etkilenmiştir. Hellenistik krallıklar arasında süre gelen mücadeleden yaralanan Roma İmparatorluğu Anadolu ve Pisidia Bölgesini egemenlik altına almıştır. M.Ö 25'te Galatia kralı Amyntas'ın öldürülmesiyle Antiokheia Antik Kenti Koloni olarak adlandırıldı; böylece kent ve bölge tarihinde barış sağlanarak, ekonomi güçlendi.

Dördüncü olarak, kentte basılan Roma koloni sikkeleri tipolojik olarak değerlendirilmiştir. Pisidia Antiokheia Antik kenti M.Ö 1. yy'ın ikinci yarısında imparatorluğun koloni kenti ilan edilmiştir. Böylelikle sikkeler üzerinden kentin Roma Koloni Dönem'ine ait ekonomisi hakkında bilgi edinilmektedir. Ayrıca koloni dönemi boyunca kentin imparatorluk tarafından nasıl Romalılaştırılmaya çalışıldığını, bu politikanın da yerel halkların geleneklerine, dini inançlarına saygı duyularak ince bir denge siyaseti izlendiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sikke nedir? Sikkenin Tarihsel Dönüşümü, Pisidia ve Kent Tarihi, Pisidia Antiokheiası Roma koloni sikkeleri.

ABSTRACT

ROMAN COLONY PERIOD PİSİDİA ANTİOKHEİA ANTIQUE CITY COINS IN YALVAÇ MUSEUM

Ertuğrul AKIŞ

Süleyman Demirel University, Archaeology Department

Post Graduate Thesis 95 page, June 2011-05-17

Counselor: Associate Professor Dr. Mehmet ÖZHANLI

The aim of this thesis is to investigate Roman Colony Period Pisidia Antiokheia Antique city coins in Yalvaç Museum, to evaluate the city's in Pisidia Region political and economical situation, in this process to appreciate Rome's colonize and assimilation actions taking the coins into account. To evaluate city's colony period by means of politics and economics coins were utilized. In this context, besides the importance of coins in historical period, it is a source for branches as Archaeology Prehistoric Period and Art History. This source has been changed over the past.

Firstly, it is useful for us to look upon its past to understand the work that was found first by Lydians. Coin, used as a payment and exchange tool, its weight and fineness are decided by the authority according to a specific measurement system, is a a piece of metal with a picture on it. Before humans settled down, as they were supplying their needs themselves, there was no need for exchanging. Goods' being changed among people and societies was under consideration with the progression to settled life and from gathering to production.

Secondly, coins were evaluated chchronologically. The first coins in Lydian Period were minted of electron mixture of silver and gold. While in the Classical Period there were usually God's descriptions and and city's emblems on the coins, except the authority mented the coin, names of magistrats' worked in menting were mentioned in Hellenistic Period. In Roman Period, portraits of emperors were mostly placed and the emperors also used this as a propaganda device.

Thirdly, when we scan Antiokheis Antique City's history in Pisidia Region's historical development, city's history is parallel to region's history. There has been life in the region since Prehistoric Period. In Hellenistic Period Alexander the Great controlled the region and after he died in Babylon in B.C. 323, land of the empire was shared by his successors. The Anatolia and region were affected by all these. The struggle among Hellenistic kingdoms, Rome Empire's dominating Anatolia and Pisidia, Amyntas's being killed in 25 B.C. and Antiokheia Antique city's being declared as a colony, there was peace and economic relief in city's and region's history.

Forthly, when we look at Roman colony coins minted in the city, besides coins' being used as a propaganda device, they give information about city's political, commercial history. Pisidia Antiokheia Antique city was claimed as a colony city of empire in the second half of 1st century B.C. So, by coins, information about city's economy in Roman Colony Period is gained. Also, during the colony period how the city was being tried to go under assimilation by emperorship, this policy was followed slightly by respecting traditions and religious beliefs of natives.

Key words: What is coin?, Coin's Historical Transformation, Pisidia and City's History, P. Antiokheia Roman Colony coins..

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
KATALOG VE RESİMLER ..... **x**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **xiii**
TABOLOLAR DİZİNİ ..... **xiv**
KISALTMALAR ..... **xv**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı ve Önemi 1
1.2. Araştırma Metodu ve Amacı 1

BÖLÜM II
SİKKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1.Sikke'nin Tanımı 3
2.2. Sikke'nin İcadından Önceki Ticaret Anlayışı 3
2.3. Sikke Darbı ve Teknikleri 4

BÖLÜM III
ROMA DÖNEMİNDE SİKKENİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

3.1. Roma İmparatorluk Dönemi Şehir Sikkeleri 7

BÖLÜM IV
HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİNDE PİSİDİA BÖLGESİ

BÖLÜM V
PİSİDİA ANTİOKHEİASI ANTİK KENTİ

5.1. Sınırları 12
5.2. Tarihi 12

BÖLÜM VI
PİSİDİA ANTİOKHEİASI SİKKELERİ

6.1. Geç Hellenistik ve Pisidia Antiokheiası Roma Koloni Sikkeleri 15
6.1.1. Tipoloji 17
6.1.1.1. Geç Hellenistik - Erken Roma Sikkeleri (M.Ö 1. YY- M.S 1.YY) ... 17
6.1.1.2. Augustus (M.Ö 27- M.S 14) 18
6.1.1.3. Cladius (41-54)..... 19
6.1.1.4. Titus (79-81)..... 19
6.1.1.5. Hadrianus (117-138) 20
6.1.1.6. Antoninus Pius (138-161) 21
6.1.1.7. Diva Faustina 22
6.1.1.8. Lucius Verus (161-169) 23
6.1.1.9. Marcus Aurelius (161-180)..... 24
6.1.1.10. Faustina Junior 25
6.1.1.11. Commodus (180-193) 26
6.1.1.12. Septimius Severus (193-211) 27
6.1.1.13. Iulia Domna (193-211)..... 28
6.1.1.14. Geta (211)..... 29
6.1.1.15. Caracalla (211-217)..... 30
6.1.1.16. Elegabalus (218-222) 31
6.1.1.17. Severus Alexander (222-235) 33
6.1.1.18. III. Gordianus (238-244) 34
6.1.1.19. I. Philippus (244-249) 35
6.1.1.20. II. Philippus (247-249) 36
6.1.1.21. Traianus Decius (249-251)..... 37
6.1.1.22. Trebonianus Gallus (251-253) 38
6.1.1.23. Valerianus (253-260) 39
6.1.1.24. Gallienus (253-268) 40
6.1.2. Sikkeler Üzerinde Yer alan Tanrı, Tanrıça ve Kahramanlar 42
6.1.2.1. Men: 42
6.1.2.2. Hermes: 44
6.1.2.3. Genius 44
6.1.2.4. Anthios 45
6.1.2.5. Fortuna 46

6.1.2.6. Herakles 46
6.1.3. Antiokheia Sikkelerinin Arka Yüz Tipleri 47
6.1.3.1. Koloni Tipleri 47
6.1.3.1.1. Çift Süren Rahip 47
6.1.3.2. Askeri Tipler 47
6.1.3.2.1. Kartal 47
6.1.3.2.2. Standart 48
6.1.3.3. Mitolojik Tipler 48
6.1.3.3.1. Remus-Romulus-Kurt 48
6.1.3.4. Doğa ile Bağlantılı Tipler 49
6.1.3.4.1. Horoz 49
6.1.3.4.2. Boğa 49
6.1.3.5. Objeler-Atribüler 49
6.1.3.5.1. Karşılıklı Bereket Boynuzu-Kerykeion 49
6.2. Antiokheia Sikkelerinde Kentin Adlandırılması 50
7.DEĞERLENDİRME 51
8. SONUÇ 55
KATALOG 57
RESİMLER 76
HARİTALAR 89
KAYNAKÇA 90
ÖZGEÇMİŞ 94

KATALOG VE RESİMLER

Resim 1. Envanter No: 23474 ..... L.I/76
Resim 2. Envanter No: 1082 ..... L.I/76
Resim 3. Envanter No: 196 ..... L.I/76
Resim 4. Envanter No: 1630 ..... L.I/76
Resim 5. Envanter No: 16019 ..... L.I/76
Resim 6. Envanter No: 23473 ..... L.I/76
Resim 7. Envanter No: 16069 ..... L.I/76
Resim 8. Envanter No: 2670 ..... L.I/76
Resim 9. Envanter No: 1561 ..... L.I/76
Resim 10. Envanter No: 1023 ..... L.I/76
Resim 11. Envanter No: 14944 ..... L.II/77
Resim 12. Envanter No: 1700 ..... L.II/77
Resim 13. Envanter No: 22607 ..... L.II/77
Resim 14. Envanter No: 20287 ..... L.II/77
Resim 15. Envanter No: 102 ..... L.II/77
Resim 16. Envanter No: 14307 ..... L.II/77
Resim 17. Envanter No: 15398 ..... L.II/77
Resim 18. Envanter No: 1124 ..... L.II/77
Resim 19. Envanter No: 2551 ..... L.III/78
Resim 20. Envanter No: 14379 ..... L.III/78
Resim 21. Envanter No: 2623 ..... L.III/78
Resim 22. Envanter No: 114 ..... L.III/78
Resim 23. Envanter No: 15000 ..... L.III/78
Resim 24. Envanter No: 3354 ..... L.III/78
Resim 25. Envanter No: 15064 ..... L.III/78
Resim 26. Envanter No: 2633 ..... L.III/78
Resim 27. Envanter No: 1972 ..... L.IV/79
Resim 28. Envanter No: 2453 ..... L.IV/79
Resim 29. Envanter No: 14315 ..... L.IV/79
Resim 30. Envanter No: 2634 ..... L.IV/79

Resim 31. Envanter No: 2019 ..... L.IV/79
Resim 32. Envanter No: 1410 ..... L.IV/79
Resim 33. Envanter No: 14378 ..... L.IV/79
Resim 34. Envanter No: 911 ..... L.IV/79
Resim 35. Envanter No: 23385 ..... L.V/80
Resim 36. Envanter No: 2673 ..... L.V/80
Resim 37. Envanter No: 1372 ..... L.V/80
Resim 38. Envanter No: 2600 ..... L.V/80
Resim 39. Envanter No: 1232 ..... L.V/80
Resim 40. Envanter No: 902 ..... L.V/80
Resim 41. Envanter No: 12065 ..... L.V/80
Resim 42. Envanter No: 1296 ..... L.V/80
Resim 43. Envanter No: 2659 ..... L.VI/81
Resim 44. Envanter No: 896 ..... L.VI/81
Resim 45. Envanter No: 18640 ..... L.VI/81
Resim 46. Envanter No: 2632 ..... L.VI/81
Resim 47. Envanter No: 2020 ..... L.VI/81
Resim 48. Envanter No: 15010 ..... L.VI/81
Resim 49. Envanter No: 14303 ..... L.VI/81
Resim 50. Envanter No: 14960 ..... L.VI/81
Resim 51. Envanter No: 20304 ..... L.VII/82
Resim 52. Envanter No: 169 ..... L.VII/82
Resim 53. Envanter No: 16251 ..... L.VII/82
Resim 54. Envanter No: 14305 ..... L.VII/82
Resim 55. Envanter No: 1172 ..... L.VII/82
Resim 56. Envanter No: 993 ..... L.VII/82
Resim 57. Envanter No: 14308 ..... L.VII/82
Resim 58. Envanter No: 14306 ..... L.VII/82
Resim 59. Envanter No: 15020 ..... L.VIII/83
Resim 60. Envanter No: 20315 ..... L.VIII/83
Resim 61. Envanter No: 14956 ..... L.VIII/83
Resim 62. Envanter No: 2012 ..... L.VIII/83

Resim 63. Envanter No: 1060 .....L.VIII/83
Resim 64. Envanter No: 3568 .....L.VIII/83
Resim 65. Envanter No: 3080 .....L.VIII/83
Resim 66. Envanter No: 1176 .....L.VIII/83
Resim 67. Envanter No: 14958 .....L.VIII/83

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Antik Çağda Sikke Basımı 4

Şekil 2. Yalvaç Müzesine Satın alma ve Bağış Yolu ile Gelen Sikkelerin İl ve İlçelere Göre Dağılımı 87

Şekil 3. Yalvaç Müzesindeki Pisidia Antiokheiası Koloni Sikkelerinin Kronolojik Dağılımı. 88

TABOLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Yalvaç Müzesindeki Pisidia Antiokheia Koloni Sikkelerinin Dağılımı.....84
Tablo 1.1. Yalvaç.....84
Tablo 1.2. Gelendost.....85
Tablo 1.3. Isparta.....85
Tablo 1.4. Konya.....85
Tablo 2. Şahışların, Satış ve Bağış Yoluyla Getirdiği Pisidia Antiokheiası Koloni Sikkeleri.....86

KISALTMALAR

AE **:** Bronz

A.Y **:** Arka Yüz

AR **:** Gümüş

Çev **:** Çeviri

d. **:** doğru

Gr. **:** Gram

Ö.Y **:** Ön Yüz

R **:** Resim

Ref **:** Referans

Y.Y **:** Yüz Yıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı ve Önemi

Önemli bir yazılı belge niteliği taşıyan sikkeler, bulunduğu alanın adlandırılmasında, tarihlendirilmesinde ve anlamlandırılmasında önemli bir görev üstlenmiştir. Sikke üzerinde görülen lejantları, darphane ismi, tarihler, imparator portreleri, tanrı ve tanrıça betimlemeleri kentin: sosyal, dini, siyasi, tarihi, askeri ve sanatsal alanda nasıl bir değişim ve dönüşüm gösterdiğini anlatmaktadır. Bu bağlamda günümüzde Isparta İli, Yalvaç İlçesi sınırları içerisinde yer alan Pisidia Antiokheia'sı antik kentine ait birçok sikkeyi barındıran Yalvaç Arkeoloji Müzesinde bulunan Geç Hellenistik ve Roma Koloni sikkeleri, kentle ilgili siyasi, tarihi, kültürel ve ticari bilgiler vermesi bakımından bu çalışma kapsamında incelenmiştir.

Pisidia Bölgesinde yer alan ve Augustus Döneminde Colonia Caeserae ve Res Gestae Divi Augusti unvanı alması ayrıca bir Roma Garnizonu olarak Roma Dönem'inde ayağa kaldırılan kentin sikkeleri, ayrı bir öneme sahiptir.

1.2. Araştırma Metodu ve Amacı

Yapmış olduğum bu çalışmada "Yalvaç Müzesinde yer alan Pisidia Antiokheia'sı Roma Dönemi Koloni sikkeleri" başlığı altında bugün Yalvaç Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve bugüne kadar çalışılmamış olan bu sikkeleri inceledim.

Çalışmamdaki temel amaç, Yalvaç Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Pisidia Antiokheia sikkelerinin değerlendirmesini yapıp, elde bulunan sikke örneklerine göre kent hakkında bazı sonuçlara ulaşmaktır. Çalışmada ilk iş olarak Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden alınan izinle Yalvaç Arkeoloji Müzesi'ndeki sikkelerin kayıt altında tutulduğu envanter defterleri incelenerek kente ait sikkeler tespit edilmiştir. Daha sonra envanter numaralarına göre fotoğrafları çekilip önce kendi içlerinde kronolojik daha sonrada tipolojik olarak ayrılmışlar, her sikkenin ayrı ayrı incelenmesi ve fotoğraflarının çekilmesi ile katalog haline

getirilmiştir. Ayrıca sikkeler incelenip çeşitli kaynaklardan yaralanılarak envanter defteri ve sikkelerin tipolojileri kontrol edilmiştir.

BÖLÜM II

SİKKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1.Sikke'nin Tanımı

Sikke, üzerinde onu darp eden devlet veya kent tarafından konulan birtakım resimlerin, yazıların basılı olduğu metal bir ödeme aracıdır. Devlet bu parayı basar ve sonra geri almayı taahhüt eder ki bu taahhüt bir anlamda itibar ve güvenle ilişkilidir[1]. Ayrıca, sikkeler Antik dönemde kentlerin ve devletlerin varlığını gösteren, belirli bir coğrafyada ve bölgede yaşayan halkları temsil eden ticari, kültürel ve tarihsel belge niteliği taşıyan zaman zaman propaganda amacıyla da kullanılan iletişim aracıdır.

2.2. Sikke'nin İcadından Önceki Ticaret Anlayışı

İnsanların henüz yerleşik düzene geçmedikleri dönemlerde para düşüncesi bilinmiyordu. Kendi gereksinimlerini kendileri karşılamaya çalıştıkları için, mal değişimi (takas) veya malın değerini saptamak ancak yerleşik düzene geçildikten sonra ortaya çıkmıştır[2].

Neolitik Dönemle birlikte insanlar yerleşik hayata geçmiş bunu takip eden dönemlerde tarım ve ticaretin gelişmesiyle birlikte ticaret ortaya çıkmıştır. Tarım ve ticaretin ortaya çıkmasıyla değiş tokuş (takas) sistemi ödeme şekli olarak ortaya çıkmıştır. Takas sistemiyle birlikte alış verişte değerli olarak görülen eşyalar, buğday, arpa, at, inek, öküz derisi, metal çubuklar üçayaklı kazan… kullanılmıştır. M.Ö. 624 Drakon kanunlarında hayvan olarak tespit edilmiş cezalar bulunmaktadır. Latincede para demek olan Pecunia kelimesi ise, hayvan manasına gelen Pecus'dan türemiştir. Homeros destanlarında ise hayvanlar artık para değil, kıymet ölçüsü olarak değerlendirilmiştir[3].

Ticaretin ve ilişkilerin artmasıyla birlikte hayvanlar ölçü olarak kullanımdan çıkmış takas usulü yerini Lidyalılarla birlikte Para olarak adlandırılan metal parçaya

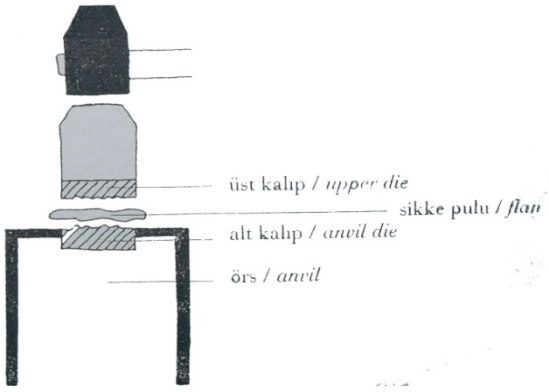
[1]Tekin 2006, 1.
[2] Tekin 1998, 22.
[3] a.g.e., 22-23.

bırakmıştır[4]. M.Ö. 7. yüz yılda takas usulü yerini Batı Anadolu şehir devletlerinin ve Lidyalıların kara ve deniz ticaretinden pay almak istemesiyle bölgede sikke basılmaya başlanmıştır.

2.3. Sikke Darbı ve Teknikleri

Batı Anadolu'da M.Ö. VII. yy. ortalarında kullanılmaya başlanan sikkeler elektrondan yapılmaktaydı. Eriyik haldeki sikke metali düz bir zemine dökülerek çekiç ile vurularak düzeltiliyordu. Bu yöntemde ortaya çıkan çekiç izleri zamanla sikkelerin resmi olarak işaretlenmesi fikrini ortaya çıkarmıştır[5].

Sikke darbı Argyrokepeion adı verilen darphane[6]de gerçekleştirilirdi. Genellikle kentlerin merkezinde bulunan darphaneler, çok önemli kentler, başkentler ve varlığı kanıtlanmış yerler haricinde çok büyük yapı kompleksleri değildir. Zaten darphane için gerekli olanlar çok karmaşık bir özelliğe sahip değildir ve büyük bir ihtimalle sadece ihtiyaç olduğunda kullanılmış olmalıdır. Darphanenin işleyişi ve kullanılan teknoloji hakkında gravürler, günümüze kadar gelen kalıplar ve yapılan incelemeler hakkında bilgi vermektedir. Üzerinde darp işinin yapıldığı bir örs, sikke pulunu ısıtmaya yarayan bir ocak, bu pulları tartmak için kullanılan tartı, kalıp hazırlamada kullanılan aletler, ısıtılan pulu örse tutup taşımak için maşa, çekiç ve üst kalıp ıstampası gerekmekteydi[7] (Şekil 1).

Şekil 1. Antik Çağda Sikke Basımı

[4] Atlan 1976, 1-3.
[5] a.g.e., 3.
[6] Tülay 2006, 28.
[7] Tekin 1998, 23.

Önceleri çubuk haline getirilmiş madenlerden kesilerek elde edilen sikke pulu zamanla daha düzgün formlarda pul elde etme gibi teknik nedenlerden dolayı madeni ısıtıp kalıba dökme yöntemiyle elde edilmiştir. Sikke darbında önceleri tek kalıp kullanılmıştır[8]. Örs üzerine ters ve içbükey olarak ön yüz kalıbı işlenir ya da önceden hazırlanmış kalıp yerleştirilir, ısıtılan sikke pulu örs üzerine koyulur ve bunun üzerine yerleştirilen ıstampaya çekiçle vurularak kalıbın düz ve dışbükey olarak sikke puluna geçmesi sağlanırdı[9]. Bu yöntemle elde edilen sikkenin arka yüzü ya kaba bırakılır ya da kazıma yöntemiyle çizgisel, geometrik şekillerle doldurulurdu. Zamanla arka yüz için de çeşitli kalıplar yapılmış, örs kalıbı ile ön yüz, ıstampa kalıbı ile arka yüz betimi tek bir işlemle oluşturulan sikkeler elde edilmiştir. Ayrıca alt kalıba metal eriyiği doğrudan dökülerek de aynı yöntem uygulanmıştır. Bu işlemde sertleştirilmiş bronz kalıplar kullanılırdı. Bu yöntemin uygulanışında üst kalıp alt kalıba göre daha çabuk aşınırdı. Yapılan denemelerde bir alt kalıptan 10-15 bin civarında, üst kalıptan ise bunun yarısı kadar darp yapılabildiği görülmüştür. Bu yöntem çok sayıda sikkenin incelendiği numismatik çalışmalarında kalıp ilişkilerini ortaya koymak ve bir darphanenin bastığı sikkelerin belli bir sıralamaya göre düzenlenmesinde kullanılmaktadır[10].

[8] Atlan 1976, 3.
[9] Tülay 2006, 187.
[10] Atlan 1976, 3.

BÖLÜM III

ROMA DÖNEMİNDE SİKKENİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Roma'nın Cumhuriyet Dönemi (M.Ö. 289-230) sikkeleri de Hellenistik Dönem sikkeleri içinde değerlendirilirler. Fakat bu sikkelerin tarihsel süreci tartışmalıdır ve kesin bir şekil almamıştır. İtalya yarımadasında da sikkenin icadından önce paranın çeşitli aşamalar geçirdiği ve Yunan coğrafyasında olduğu gibi, burada da hayvanların para olarak kullanıldığı Latincedeki Pecunia ve Peculatus kelimelerinden anlaşılmaktadır[11].

Aes Rude: ham bakır denilen ve tartılarak kullanılan para şekli İtalya'da, M.Ö. 10-3.yy'lar arasında kullanılmıştır. Aes Rude'yi, Aes Signatum (Damgalı bakır) denilen para şekli takip etmiştir[12]. Roma'nın, ilk ağır bakır sikkesi olan ve dökme suretiyle elde edilen Aes Grave[13], Roma'nın orta İtalya hâkimiyetini kurduğu Samnit harpleri sonunda basılmıştır.

Roma'da 289'dan itibaren bir birine paralel olarak birçok As serisi basılmış ve bütün I. Kartaca harbi esnasında (M.Ö. 264-241) sikkelerin ne tiplerinde, ne de ağırlıklarında her hangi bir değişiklik yapılmamıştır. Sikke üzerindeki Prora, 338'de Roma'ya karşı ayaklanan Latinlere karşı kazanılmış olan Antium Deniz zaferi ve perişan edilen düşman donanmasını veya konsul C. Duilius'un I. Kartaca harplerinde kazandığı ilk deniz muharebesini hatırlatmak maksadıyla konmuştur.

Roma'nın Tarent ve Pyrrhos savaşları neticesinde Güney İtalya hâkimiyetini kurduğu 269 tarihinde ise Roma'nın Roma-Campania gümüş sikkeleri adı verilen ilk gümüş sikkeleri basılmıştır. Roma'nın asıl gümüş sikkesi olan Denarius ise M.Ö. 187 yılından itibaren basılmaya başlanmıştır[14].

[11] Atlan 1976, 18.
[12] Baydur 1998, 13.
[13] Tulay 2001, 175.
[14] a.g.e., 2001, 65-66.

Roma'da ilk darphane M.Ö. 289'da capitol da Juno Moneta mabedi yanında açılmış[15], bu isim sonradan darphaneye geçmiştir. İlk gümüş sikkeler için ise Roma, Ostia, Beneventum ve Tarent darphaneleri kullanılmıştır. Buna rağmen bu darphanelerin idaresi de Roma'dan yapılmaktaydı. Roma darphanesi M.Ö. 41'de kapatılmış, sonra tekrar Caligula zamanında devamlı olarak faaliyete geçmiştir[16].

İmparatorluk dönemiyle (M.Ö. 30- M.S 284) birlikte sikke basma yetkisi doğrudan doğruya imparatora geçmiştir. Roma İmparatorluk döneminin esas sikkesi yine Aureus'dur. Bu devrin ikinci önemli sikkesi, ilk defa İmparator Caracalla (211-217) zamanında basılmış ve adını İmparatorun adından almış olan Antoninianus'dur[17]. Diocletianus zamanında ise bu sikkenin yerini Follis almıştır[18].

Roma İmparatorluğu döneminde devlet sikkeleri yanında başka sikkelerde basılmıştır ki bunlardan birisi Eyalet sikkeleridir. Bunlarda devlet namına basıldıkları halde, devletin her tarafında değil, belirli eyaletlerin sınırları dâhilinde geçerli idi. Ön yüzlerinde İmparator portre, isim ve unvanları; arka yüzlerde çeşitli tipler yer almıştır. Suriye Eyaleti sikkeleri gümüşten tetradrahmi olarak yalnız Antiokheia sonra Tyros ve diğer Suriye şehirlerinde basılmışlardır. Yazılar Yunanca, arka yüzlerde ekseriya kartal resmi vardır. Doğuda basılmış olanların üzerinde yazı Yunanca, Batıdakilerde Latincedir.

Eyalet sikkelerinin dışında, idare altındaki krallarda sikke basmışlardır ki bunlardan en önemlisi Bosporos Krallarının altın sikkeleridir. M.S. 3. yy. sonunda bakır sikke haline gelmişler ve I. Constantinus (306-337) zamanında ortadan kaldırılmışlardır[19].

3.1. Roma İmparatorluk Dönemi Şehir Sikkeleri

Roma İmparatorluğunun Grek şehirleri tarafından basılan yerel ihtiyaçları karşılamak üzere basılmış olan bakır sikkelerdir. Sikke basma hakkı onlara İmparator Augustus ve diğer İmparatorlar tarafından verilmiştir. Batı Eyaletlerindeki

[15] Howgego C. (Çev. Oğuz Tekin) 1998, 31.
[16] Atlan 1976, 19-21.
[17] Tulay 2001, 24.
[18] Tulay 2001, 85.
[19] Atlan 1976, 21-23.

şehir sikkelerinin basımına 1. yy'da son verilmiştir. Buralarda Devlet sikkeleri kullanılırken, Doğuda İmparatorluğun, o yıllarda özelliklede M.S 2. yüzyılın 2. yarısı ile 3. yüzyılın birinci yarısında her sahada ilerlemeye uygun olarak sayıları gittikçe artan Grek şehirlerinin sikkeleri İmparator Gallienus (M.S. 253-268), bazı yerlerde ise İmparator II. Cladius (M.S. 268-270) veya Tacitus (M.S. 275-276) zamanına kadar devam etmiştir.

Diocletianus sikke reformunda sikke basma müesseselerini de kökünden değiştirmiş ve bu yeni teşkilat bundan sonra devamlı olarak kalmıştır. Bu reformda devlet, eyalet ve şehir sikkelerinin yan yana basılmaları şekline kati olarak son verildi ve yalnız devlet sikkeleri basıldı. İmparatorluğun her tarafında kurulan ve merkezden idare edilen 20 darphane, üç madenden sikke basmakta ve sikkeler üzerinde kendilerini belli etmektedirler. Tek veya birkaç harfle gösterilen darphaneler, sikkelerin arka yüzlerinde ve kesit içinde yer alıyordu. Böylece R= Roma; TR= Trier; SİSC= Siscia; Con= Constantinopolis; A= Alexandreia'yı göstermektedir.

Bu dönem sikkeleri üzerinde İmparator unvan ve isimleri kullanılırken Cumhuriyet Döneminde görülen memur isimleri de kaldırılmıştır. Ayrıca İmparatorlar sikkeler üzerinde kendilerini boncuklardan ve taşlardan yapılmış diadem, nimbus, süslü miğfer veya silahlar, süslü elbiseler ve ucunda kartal bulunan asa ile tasvir ettirmişlerdir. Arka yüzde ise sık kullanılan bazı kısaltmalar yer almıştır, bunlar: Gloria Exercitus= ordunun zaferi, Salus Rei Publicae= herkesin sağlığı şeklinde yer almaktadır. Roma'nın bu geç döneminde pagan inancına ait tanrı ve dini motifler yer alırken Bizans Dönemiyle birlikte pagan inancına ait motifler ortadan kaldırılmış ve Hıristiyanlığı sembolize eden işaretler yerini almaya başlamıştır[20].

[20] Atlan 1976, 23-28.

BÖLÜM IV

HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİNDE PİSİDİA BÖLGESİ

Makedonya kralı Büyük İskender M.Ö. 334 yılında Helles Pontusu geçerek Anadolu'ya ayak basar. Aynı tarihte Granikos'ta yaptığı savaşta Pers kuvvetlerini mağlup ederek süratle Batı Anadolu şehirleri üzerine yürür ve Lykia'yı oldukça kolay bir şekilde kendine bağlar.

Büyük İskender, Pamphilya şehirlerinden Perge, Side ve Aspendos'u aldıktan sonra Pisidia'nın engebeli arazisini aşıp Phrygia'ya gitme niyetindedir. İskender böylelikle Pisidialılara gövde gösterisi yapacaktı ancak düşündüğü gibi olmadı. Milyas ve Yenice boğazına geçit veren Yenice Boğazı'nın Termessoslular tarafından kapatıldığını gördü. Birkaç gün kaybeden İskender işin uzayacağını anlayınca kuşatmadan vazgeçti. Termessoslulara düşman olan Selgeliler İskender'e dostluk teklifine gelirler ve kral onlarla anlaşma yapar ve Selgeliler sonuna kadar İskender'e sadık kalırlar. İskender Selgelilerin ve Pergelilerin yardımıyla Döşeme Boğazı'ndan Sagalassos'a ulaşır ve çetin savaşlar sonunda burayı da alır ancak savaştan kaçan birçok Pisidialı askerin yok edilmesi amacıyla İskender, Arrianos'a sefere çıkma görevini verir. Arrianos Pisidia'da bulunan şehirlerin bir kısmını savaş zoruyla bir kısmını da barış yoluyla alır.

Büyük İskender'in Sagalassos'a kadar kuzeye çıktıktan sonra tekrar güneye ve doğuya giderek bütün Pisidia şehirleriyle temas etmesi mümkün değildir. Arrianos'un bu ifadesiyle Büyük İskender'in yolu üzerindeki Pisidia şehirlerini kastettiği düşünülebilir. Yine Arrianos, kralın, Sagalassos'tan itibaren, beşinci günde Kelainai'ye vasıl olduğunu kaydeder. Buda düşüncemizi haklı gösterecek bir delil olabilir.

Bölgenin savaşçı ve özgürlüğüne düşkün halkı, engebeli arazi nedeniyle hafif silahlar kullandığından, iyi tahkim edilmiş ve stratejik konumlu şehirlerine rağmen Büyük İskender'in muhteşem Makedon falanksına karşı koyamamışlardır. Büyük İskender M.Ö. 333 yılında Lykia ve Pamphylia satrapı tayin ettiği Nearkhos'a eyaletin tanzimi dışında Pamphylia ve Pisidia'da alınamamış olan yerlerin zaptı

görevini de verdi. Bu durumun Pisidia üzerinde İskender İmparatorluğu yönünden pek etkili sonuçları olmamıştır. Bunu diadokhlar devrinde ki olaylardan anlamaktayız. Büyük İskender'in haleflerinin birbirleriyle yaptıkları mücadeleler esnasında, hemen pek az zarar gören Pisidialılar, hürriyetlerini korumuşlardır[21].

Büyük İskender 13 Haziran 323'de Babylon'da öldüğünde, sağlığında yapılmasını ön gördüğü doğunun fethi büyük ölçüde tamamlanmıştır. Tuna'dan İndus'a ve Aral gölünden Mısır içlerine kadar uzanan geniş topraklarda çeşitli uluslar imparatorun varlığıyla bir arada duruyorlardı. İmparator yerine varis bırakmadan ölünce imparatorluk sarsılmaya başladı. Makedonya yasalarına göre, yeni kralı ordu meclisi seçme yetkisine haizdi ama meclis kralı seçemedi İskender'in ailesinden de seçilecek sıfatlara sahip kimse olmayınca iç karışıklıklar boy göstermeye başladı. Böylece topraklar İskender'in halefleri arasında yönetilme kargaşasına yol açtı. İskender'in fethettiği topraklarda karışıklık hâkim olup bundan küçük Asya da zarar görmüştür.

M.Ö. 307'de Antigonos Monophtalmos'un yönetimine giren Pisidia, M.Ö. 301 yılında İpsos Savaşı'nda galip gelen Seleukoslar'a bağlandı. III. Antiokhos'u yenen Roma tarafından Apameia Barışı (M.Ö. 188) ile Bergama kralı II. Eumenes'e verildi. M.Ö. 133'te Asia Eyaleti resmi olarak kurulduğu tespit edilmekle beraber, Aristoniko'nun isyanı bu yeni ele geçen bölgenin hemen organize edilmesine engel olmuştur. Eyalet ancak bu isyanın M.Ö. 129 yılında M. Perperna tarafından bastırılmasından sonra, Manius Aquillius tarafından kurulmuştur. Augustus zamanında M.Ö. 25 yılında Roma'nın Galatia Eyaleti'ne dâhil edildi ve bu dönemde bölgenin önemli şehirleri olan Antiokheia, Kremna, Olbasa ve Komama kolonileştirildi. Vespasianus Dönemi'nde M.S. 74 yılında Lykia ve Pamphylia ile birlikte yeniden örgütlendi. Roma uygarlığının bölgeyi etkisi altına alması başlangıçta çok yavaş olduysa da kentleşme II. yüzyılda hız kazandı ve bölge Roma yapılarıyla donandı.

Çeşitli imparatorların destekleriyle, M.S. II. yy.'ın sonuna kadar bölgede yoğun bir imar faaliyeti olduğu gözlemlenir. Yeni yollar, bölgenin şehirlerini

[21]Özsait 1985, 123 vd..

birbirine bağladı. İmparatorluk çökerken bile, özellikle Termessos'ta ve diğer bütün Pisidia şehirlerinde birçok yapı vardı. Üçüncü yüzyılın ortalarından başlayarak, asiler doğu Pisidia'da güç kazandılar ve Kremna'yı zapt ederek burayı üs olarak kullandılar. İmparator Probus (M.S. 276 – 282 yılları arasında hükümdarlık yaptı) Küçük Asya'ya geldi ve bölgeyi eşkıyalardan temizledi.

M.S. 4. yy.'ın ilk yılları, Pisidia şehirlerinin çöküşünün başlangıcına işaret eder. Bu süre içerisinde koloniler arasında enteresan bir durum gelişti. Bölgede birçok Roma vatandaşı yaşamasına rağmen Yunanca sadece yazı dilinde kullanılan Latinceden daha yaygındı. Bildirgeler hem Yunanca hem de Latince olarak iki resmi dilde yazılıyordu ve böylelikle insanlar bildirgeleri anlayabiliyorlardı. M.S. 297 yılında Diocletianus'un düzenlemesiyle bölge Lykia ile birlikte Diocesis Asiana adlı yönetsel bölüme katıldı[22].

[22] Özsait 1985, 27-102.

BÖLÜM V

PİSİDİA ANTİOKHEİASI ANTİK KENTİ

5.1. Sınırları

Pisidia Antiokheiası, Akdeniz, Ege ve İç Anadolu bölgelerinin kesiştiği Göller Yöresi'nde, Isparta iline bağlı Yalvaç ilçesinin yaklaşık 1 km. kuzeydoğusunda bulunmaktadır. En yüksek noktasında 1236 metreye ulaşan bir tepenin üzerine kurulu kentin kuzeyinde, güneybatı yönünde Gelendost ilçesini geçerek Eğirdir Gölü'ne ulaşan Anthius nehri akmaktadır. Kentin kurulu olduğu arazi doğuda Sultan Dağları, kuzeyde Karakuş Dağı, güneydoğuda Kızıl Dağ, güneybatıda Kirişli Dağ ve Eğirdir Gölü'nün kuzey sahiliyle çevrilidir.[23]

5.2. Tarihi

20. yy'lın başlarında Pisidia Antiokheia kenti Sir W. M. Ramsey tarafından araştırılmıştır. Pisidia Antiokheiası da Apollonia gibi bir Seleukos kolonisidir. Fakat kuruluş tarihini kesinlikle bilemiyoruz. Kent, Seleukos kralı I. Antiokhos tarafından kurulmuştur. Büyük Antiokhos ile Apemeia barış görüşmeleri sırasında (M.Ö. 190-188) Antiokheia, Magnesia ad Meander'dan getirilien kolonistler tarafından kolonileştirilmiştir[24].

M.S 189'da Romalıların Büyük Antiochus karşısındaki zaferinden sonra Antiokheia özerk duruma gelmiştir. Galatia ve Pisidia Bölgelerinin sorumlusu Amyntas'ın idaresi altına girinceye kadar durumunu korumuştur. Fakat onun bu dönemdeki tarihi hakkında bilgimiz bulunmamaktadır. M.Ö. 39-36 yılları arasında bir tarihte Amyntas'ın idaresi altına giren Antiokheia onun M.Ö. 25'te öldürülmesiyle bölgenin bütün şehirleri gibi Galatia eyaletine dâhil edilmiştir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi Antiokheia M.Ö. 25'te veya biraz sonra Coloniae Caesarea adıyla Roma kolonisi statüsü verilmiştir[25]. İmparator Vespasian'ın M.S. 76'da 80. Konsullüğünü düzenlemesi ve onun anısına sikke

[23] Özsait 1985, 131-134.
[24] Kryzanowska 1970, 13-14.
[25] Özsait, 1985, 131-134.

bastırması; ayrıca kolonilerin 100. yılı kutlanmasıyla, kuruluş yılı M.Ö. 25 olarak sabitlenmiştir.

İmparator Augustus döneminde, Pisidia koloni kentleri Antiokheia hariç ortak özellik gösterirler; bu durum için açık nedenler vardır: birincisi tarihlerinde sürekli belirsizlik vardı; ikincisi önceki dönemleri varsayımlar üzerinden tartışıldığı için aynı amaç ve aynı zamanda kuruldukları düşünülmektedir; aslında amaçları tek tip Pisidia medeniyeti yaratmaktı.

Antiokheia çevresinde Pisidia'nın tepelerini aşarak, Apollonia'dan Iconicum'a uzanan yol hattı, şehrin önemli ticari merkezlere bağlanmasını sağladı. Şehir Sultan Dağları eteklerine inşa edilmişti ve Güneye, Doğuya, Batıya bakan kırsal kesimi çevreliyordu. Saldırılar sadece Pisidia'nın iç tarafından gelebiliyordu. Diğer yandan Phrygia'nın kuzeydoğu bölümlerine erişim sağlanabiliyordu. Antiokheia'nın bu bölgede koloni olarak kurulmasının asıl nedeni çok güçlü askeri önlemler almaktı[26].

Beşinci ve yedinci alayın emekli askerleri (Lejyonerler) Antiokheia'ya yerleştiler; böylece kentte yaşayan halk daha fazla hakka sahip oldu ve yerleşenlerle kaynaşmaya başladı[27].

Şehir pek çok Latince yazıtında kanıtladığı gibi yaklaşık olarak iki yüzyıldan fazla statüsünü korumuştur. Pisidia'da kurulan koloniler içinde en fazla Romalılaştırılmış kent Antiokheia idi. Şehre "IUS ITALICUM" bahşedildi. Koloninin resmi dili Latince idi, fakat halk Yunanca konuşmaktaydı. Şehrin yöneticilerinin imparatorluk ailesi ve onların akrabalarıyla sürekli bir ilişki içinde olduklarını inşaa edilen yapıların isim ve fonksiyonları ve ele geçen yazıtlar açıklamaktadır.

Latince'nin M.S. 295 yılına kadar resmi dil olarak kullanıldığını imparator ve Legatları için olan yazıtlar kanıtlamaktadır. Fakat bu tarihten sonraki Decurion'ların (koloni senatörleri) protokolleri çoğunlukla Yunanca yazılmıştır. Sikkeler üzerinde de II. Cladius (M.S. 268-270) döneminin sonlarına kadar Latince ibarelere rastlanılır.

[26] Levıck 1967, 100-120.
[27] Kryzanowska 1970, 15-16.

Daha sonra Latincenin yerini Yunanca almıştır. Bunu yazıtlarda ve Tanrı Men için adaklarda Latince oranının Yunanca'ya nazaran çok azalmasından da anlamaktayız.

Koloni'de yaşayan pek çok kişi imparatorluk idaresinde görev almıştır. Bunlar arasında M.S. 90 yılında doğu eyaletlerinde I. Konsül C. Caristanius Fronto'dur. Traianus zamanında, Anicius Maximus'u Bithynia eyaleti Prokonsül'ü olarak görülür.

Antiokheia, M.S. 3. yy'ın hemen sonunda kurulan genişletilmiş Pisidia eyaletinin Metropolisi olmuştur. Kilise kayıtlarından anladığımıza göre, şehir Bizans Dönem'inde de önemini korumuştur[28].

[28] Özsait 1985, 131-134.

BÖLÜM VI

PİSİDİA ANTİOKHEİASI SİKKELERİ

6.1. Geç Hellenistik ve Pisidia Antiokheiası Roma Koloni Sikkeleri

Antiokheia'nın tarihini öğrenmek için sikkelerini incelemek yerinde olacaktır. Şehrin bilinen en eski sikkeleri M.Ö. 1. yy'ın sonuna tarihlenmektedir. Koloni öncesi sikkelerinde çoğunlukla tanrı Men görülmektedir[29]. Ayrıca koloni dönemi öncesine ait sikkelerde kentin ismi ANTI OXEΩN olarak geçmektedir. Kentin, üzerinde Tanrı Men bulunan sikkelerinde, Phryg başlığı görülmektedir. Bunların yanı sıra arka yüzünde Boğa ve Rozet bulunan sikkeler de yer almaktadır.[30]

Kataloglarda görülen sikkeler genellikle Roma İmparatorluğu dönemine aittir. Augustus'tan (M.Ö. 27-M.S. 14) başlayarak I. Theodosius (M.S. 379-395) Dönem'ine dek devam eder[31].

Erken dönem, Antiokheia sikkeleri üzerindeki betimlemeler Roma kolonileriyle aynı özelliklere sahip figürlerden oluşuyor. Bu tür betimlemeler Pisidia şehrinin dışında, Antiokheia gibi Roma sömürgesi olan diğer Orta Anadolu şehirlerinde de görülür. Bu resimler bir taraftan Roma ile koloni birleşmesinin altını çizerken, diğer taraftan koloni kuruluşunun davranışlarını anımsatır. Bu tür şekillenmiş betimlemeler, sömürge için tahsis edilmiş toprakların sınırları; iki öküzle birleşmiş bir sabanın yardımıyla çizilerek bir ya da iki canlıyı temsil eder. Augustus Dönemi sikkelerinin arka yüzünde de aynı betimlemeyi görebiliriz.

Pisidia Antiokheia şehrine ait sikkelerde "CC" harfleriyle birleştirilmiş bir çiftçi adam betimlemesi görebiliriz. Titus zamanından itibaren, Coloniae Caserea Antiokheia, lejantlarının görüldüğü çok sayıda sikke basılmıştır. Antiokheia sikkeleri üzerindeki bu figür, çiftçi bir adamın betimlemesi, Severuslar Döneminde görülür ve Gallienus zamanına kadar devam eder.

[29] Özsait 1985, 131-134.
[30] Kryzanowska 1970, 18-19.
[31] Taşlıalan 1997, 16.

Anadolu'nun diğer Roma kolonilerinde, şehirlerin sömürgeci özelliğinin altını çizmek için, çiftçilik yapmakta olan insan betimlemesi görülmektedir. Sömürgeci karakter figürlerinin arasında, askeri şekilleri temsil eden arka yüz betimlemeleri, az bir grubu oluşturur. Roma sikkelerinde bu daha sık görülür. Marcus Antoninus'un askeri betimlemeleri üzerindeki bağlantılar, Vespasianus Dönem'inden Septimius Severus Dönemine kadar ağır basmaktadır.

III. Gordianus Dönem'indeki sikkelerde Vexillum'un iki yanında yer alan iki kartal, bu dönemin karakteristik bir özelliğidir. Daha sonra kartallar, iki signa ile yer değiştirir. Antiokheia'nın geç dönem sikkelerindeki bu resmin sıklığı muhtemelen Perslere karşı olan köylüler tarafından canlandırılmış, 3. yy'ın ikinci yarısında bu şehirde diriltilmiş askeri geleneğin önemini verir.

Şehrin sömürge özelliğiyle bütünleşmiş daha çok yaygın olan bu betimlemelerin yanında, özel bir yeri olan IUS ITALICUM'un kazanılmasını kutlamak için bir betimlemeyle Antiokheia'nın sikkelerinde karşılaşabiliriz. IUS ITALICUM, Forum Romanum'da kurulan Marsyas heykeli ile sembolize edilmiştir. Bu heykelin resimleri bu hakkı kazanan bütün Roma kolonilerinin sikkelerini süslemektedir. Antiokheia sikkelerinde, bu betimlemeler Antoninus Pius ve Marcus Aurelius zamanında basılmıştır[32].

İmparatorluk dönemi sikkeleri üzerinde yer alan betimlemeler, ön yüzde; Hermes, Kerykeion, Herakles veya Men başı, arka yüzde; Horoz, Oğlak tasviri vardır. Kentin ismi bu sikkeler üzerinde Anti Colo, Antioch, Coloniae ve Antioch Colo olarak geçer. Roma koloni sikkelerinin ön yüzünde İmparator veya eşinin profilden, arka yüzde; Zeus, Athena, Artemis, Apollon, Hermes, Dionysos, Kybele, Genius Signum ve tapınak tasvirlerine rastlanılır. Bu sikkeler üzerinde, Ant Col, Col Caes Antioch, Antioche Ge Col Ca, Coloniae Antioch, Antioch Fortuna Coloniae, Anti Coloni SR şeklinde kentin ismi belirtilmiştir.

[32] Kryzanowska 1970, 117-118.

Sikkelerden, koloninin M.S. 3. yy'da en iyi seviyesine ulaştığını anlamaktayız zira kent M.S. 3. yy'ın sonlarında kurulan genişletilmiş Pisidia eyaletinin metropolisi durumuna gelmiştir.[33]

6.1.1. Tipoloji

6.1.1.1. Geç Hellenistik - Erken Roma Sikkeleri (M.Ö 1. YY- M.S 1.YY)

Geç Hellenistik - Erken Roma sikkelerine ait katalogda sekiz adet sikke bulunmaktadır. Sikkelerin ön yüz ve arka yüzlerine göre sekiz tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Tanrı Men sola d.; ANTIOCH

A.Y/ Ayakta, sağa d. Horoz; COLO[34] (L.I/ R. 1).

TİP 2: Ö.Y/ Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sola d.; ANTIOCH A.Y/ Ayakta profilden Horoz, sağa d.; COLO[35] (L.I/ R. 2).

TİP 3: Ö.Y/ Tanrı Hermes büstü, sola d.; ANTIO[CH]

A.Y/ Ayakta profilden Horoz, sola d.; COLO[36] (L.I/ R. 3).

TİP 4: ÖY/ İmparator büstü, sağa d.; ANTIOCH

A.Y/ Ayakta profilden Horoz, sağa d.; COLONI[37] (L.I/ R. 4).

TİP 5: Ö.Y/ Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sağa d.; ANTIOCH A.Y/ Ayakta profilden Horoz, sağa d.; COL[38] (L.I/ R. 5).

TİP 6: Ö.Y/ Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sağa d.; ANTIOCH A.Y/ Ayakta profilden hörgüçlü Boğa, sağa d.; COL[39] (L.I/ R. 6).

TİP 7: Ö.Y/ Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sola d.; A.Y/ Ayakta profilden Boğa, sağa d.; ANTIOC[40] (L.I/ R. 7).

TİP 8: Ö.Y/ Tanrı Hermes büstü, sola d.; ANTIOC

A.Y/ Ateş sunağı; COLONIAE[41] (L.I/ R. 8).

---

[33] Taşlıalan 1997, 16.
[34] Kryzanowska 1970, Table 21, III/4-5.
[35] a.g.e., Table 22, XXII/23.
[36] a.g.e., Table 8, XIII/14.
[37] a.g.e., Table 21, I/2.
[38] Kryzanowska 1970, Table 22, XVI/19.
[39] SNG Copenhag 1956, R. 9.
[40] Kryzanowska 1970, Table 21, IV/7.
[41] SNG Copenhag 1956, R. 18.

6.1.1.2. Augustus (M.Ö 27- M.S 14)

I. Caesar'ın büyük yeğeni olan Gaius Octavius, M.Ö. 63 yılında Roma'da doğdu. 15 Martta Caesar'ın öldürülmesinden ve mirasının kendisine kaldığının açıklanmasından sonra devletin en güçlü adamı oldu. M.Ö. 43'te Marcus Antonius ve Lepidus ile ikinci koalisyonda yer aldı[42]. M.Ö. 31'deki Actium savaşında Marcus Antonius'u yenilgiye uğratınca, Roma'nın tek hâkimi olarak kaldı ve birkaç yıl sonra, M.Ö. 27'de Senato kendisine "Augustus" unvanını vererek Roma devletinin en büyük gücü ilan etti[43]. 19 Ağustos 14'te, 76 yaşında, Campania'daki Nola'da hayata veda etti.

İmparatorun Anadolu'da ve Pisidia Bölgesinde yaptığı önemli işlerden biride koloni kentlerinin kurulmasıydı. İmparatorluk topraklarını kontrol altında tutabilmek için, Cumhuriyet Dönemi'nde olduğu gibi, imparatorluğun çeşitli bölgelerinde koloniler kurmuştur. Augustus Dönem'inde Anadolu'da Pisidia Bölgesinde kurulan koloni kentlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Colonia Caesarea (Antiochia), Colonia Iulia Augusta Olbesena (Olbasa); Colonia Iulia Augusta Comama (Comamenorum); Colonia Iulia Augusta Felix Cremna (Cremnensium); Colonia Iulia Augusta Parlais[44].

İmparator Augustus sikkeleri üzerinde isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

AVGVSTVS

AVGVSTVS DIVI F

CAESAR AVGVSTVS DIVI F PATER PATRIAE[45]

Katalogda yer alan Pisidia Antiokheiası İmparator Augustus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre bir tip belirlenmiştir.

[42] Sear 1964, 48.
[43] Tekin 1998, 36.
[44] Tekin 2008, 223-224.
[45] Tülay 2001, 36.

TİP 1: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; CAISAR.

A.Y/ Kartallı üç standart arasında, AVGVS; etrafında COL CAES (L.I/ R. 9)[46].

6.1.1.3. Cladius (41-54)

Nero Drusus ile Genç Antonia'nın çocuğu olan Cladius M.Ö. 10'da Lugdunum'da doğdu[47]. M.S. 37'de yeğeni Caligula Cladius'u senatör yaptı. Yaptığı ilk işlerden biri, yeğeni Caligula'nın katillerini cezalandırmak oldu. Yönetimi sırasında oldukça iyi bir iç ve dış politika izledi. Onun zamanında Mauretenia (M.S. 42), Britannia (M.S. 43), Lykia (M.S. 43), Iudaea (M.S. 44), Trakya (M.S. 46), eyalet haline getirilerek Roma topraklarına katıldı[48].

Cladius (M.S. 49) ikinci eşi olan Agrippina ile evlendi ve Nero'yu manevi oğlu olarak kabul etti. M.S. 51 yılında Nero'ya Princeps Iuventutis (Gençlerin Lideri/ Gençler Arasında Birinci) unvanı verilerek Roma tahtının meşru varisi olduğu ilan edildi. Bir süre sonra Agrippina oğlunun tahtı alacağından emin olduktan sonra Cladiusun yemeğine zehir koyarak Cladius'u öldürdü. 64 yaşındayken Cladius öldü[49].

Katalogda yer alan Cladius Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre iki tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP CAES CLAVD[IVS] A.Y/ İki standart arasında Labarium; A[N]T[IOCH] COL/ S.R (L.I/ R. 10)[50].

TİP 2: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP CAES CLAVDIVS A.Y/ İki standart arasında Labarium; ANTIOCH CL /S.R (L.II/ R. 11) [51].

6.1.1.4. Titus (79-81)

Titus, 30 Kasım 39'da Roma'da doğdu. M.S. 61-64 yılları arasında Germania ve Britannia'da askeri tribunus olarak görev yaptı ve M.S. 65'te questor oldu. M.S.

[46] Kryzanowska 1970, Levha I, Table I, I/2.
[47] Seaby 1979, 7.
[48] Tekin 2008, 232.
[49] Meijer (Çev. Gürkan Ergün) 2006, 38-39.
[50] Kryzanowska 1970, Table 38, IV/4.
[51] a.g.e, Table 38, IV/17.

70'de Hierousalem'i (Kudüs) aldı ve 71'de Vespasianus onu imparatorluğun yönetimine ortak etti. M.S. 24 Ağustos 79'da Vezüv yanardağı patladı. Ardından Roma'da büyük bir yangın çıktı ve veba salgını baş gösterdi. İmparator Titus halk için ne kadar çok uğraştıysa da aniden M.S 81'de öldü[52].

İmparator Titus sikkeleri üzerinde isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMPERATOR T CAESAR AVGVSTI F

IMP T CAES VESP AVG P M TR P COS VIII

IMP T CAES VESP AVG P M TR P P P COS VIII

IMP TITVS CAES VESPASIAN AVG P M[53]

Katalogda yer alan Titus Dönemi'ne ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre bir tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Defne çelenkli tacıyla imparator büstü, sağa d.; [IMP] PONT

AY/ Rahip bir çift öküz ile çift sürmekte, üstte hilal ve ANT, altta COL[54] (L.II/ R. 12).

6.1.1.5. Hadrianus (117-138)

Publius Aelius Hadrianus M.S. 76 Ocak ayında İspanya'da Italica'da doğdu. Babası öldükten sonra Traianus tarafından korundu. M.S. 100'de Traianus'un büyük yeğeni Sabina ile evlendi. Traianus'un ölüm haberi gelince askerler Hadrianus'u imparator ilan ettiler. M.S. 121-133 yılları arasında imparatorluğun çeşitli yerlerine geziler düzenledi. M.S. 138'de bir hastalık sonucu hayatını kaybetti[55].

İmparator Hadrianus'un sikkeleri üzerindeki isimler ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

[52] Tekin 2008, 240-242.
[53] Tulay 2001, 201.
[54] SNG Paris 1994, R. 1076.
[55] Tekin 1998, 38.

HADRIANVS AVGVSTVS

AVGVSTVS HADRIANVS P P

HADRIANVS AVG COS III P P

IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG

IMP CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG

IMP CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG P M TR P COS III

IMP CAES TPA HADRIANO AVG P P[56]

Katalogda yer alan Hadrianus Dönemi'ne sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre iki tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG P M TR P COS III

A.Y/ Ayakta sol elinde mızrak tutan figür[57] (L.II/ R. 13).

TİP 2: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; TRAIAN HADRIANVS

A.Y/ Tahtta oturan Nehir Tanrısı[58] (L.II/ R. 14).

6.1.1.6. Antoninus Pius (138-161)

Titus Aurelius Fulvius Boionius Arrius Antoninus M.S. 86'da Lanuvium'da doğdu. M.S. 130'da consul, beş yıl sonrada Asya Proconsül'ü oldu. M.S. 138'de Hadrianus tarafından evlatlık edinilerek tahtın varisi yapıldı. Hadrianus'un ölümünden sonra da imparator oldu. Britania'da çıkan bir ayaklanmayı bastırdı ve M.S. 161'de öldü[59].

İmparator Antoninus Pius'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

[56] Tulay 2001, 93-94.
[57] Seaby 1968, R. 651, 134.
[58] a.g.e., 1968, R. 845, 138.
[59] Tekin 1998, 38.

ANTONINVS AVG PIVS PP

ANTONINVS AVG PIVS PP IMP II

ANTONINVS AVG PIVS PP TR P

ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XI

ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III

IMP CAES T AEL HADR ANTONINVS AVG PIVS P P[60]

Katalogda yer alan Antoninus Pius Dönemi'ne sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre üç tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; [ANTONI]NVS PIVS FELİX AVG

A.Y/ Cepheden, kanatları açık kartal; ANTIOCH COL[61] (L.II/ R. 15).

TİP 2: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; ANTONINVS AVG PIVS

A.Y/ Ayakta, sol elinde Nike sağ elinde mızrak taşıyan Tanrı Men; MENSIS COLONAES ANTIOCH[62] (L.II/ R. 16).

TİP 3: Ö.Y/ İmparator sağa d.; ANTONINVS AVG PIVS PP COS IVI[LI] A.Y/ Ayakta, sol elinde mızrak sağ yanında ateş altarına sunu yapan Genius; GENIO COLONI CAE ANTIOCH[63] (L.II/ R. 17).

6.1.1.7. Diva Faustina

Annia Galeria Faustina, Annius Verus'un kızıydı. Antoninus Pius ile evlendi ve ondan dört çocuk sahibi oldu. M.S. 138'de kocası tarafından Augusta unvanı verildi. M.S. 141'de öldü[64].

İmparatoriçe Diva Faustina'nın sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

[60] Tulay 2001, 24.
[61] SNG Deutschland 1964, R. 4946.
[62] Kryzanowska 1970, Table 5, I/1.
[63] Kryzanowska 1970, Table 5, X/19.
[64] Teki 1998, 38.

FAVSTINA AVG ANTONINI AVG PI IP P

DIVA FAVSTINA

DIVA AVGVSTA FAVSTINA[65]

Katalogda yer alan Diva Faustina Dönem'ine ait, sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre bir tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Saçları omuzlarında imparatoriçe büstü, sağa d.; IVLIA DOMNA AVG

A.Y/ Cepheden, kanatları açık kartal; ANTIOC[H] COLONI [66] (L.II/ R. 18).

6.1.1.8. Lucius Verus (161-169)

L. Ceionius Commodus, Aelius'un oğlu olarak M.S. 130'da dünyaya geldi[67]. Babası öldüğünde, Hadrianusun ricası üzerine Antoninus Pius tarafından evlatlık edinildi. Antoninus'un ölümünden sonra M. Aurelius ile tahtı paylaştı[68]. Parthiadaki karışıklıkları düzeltmek için doğuya gitti. Armenia ve Parthia'daki başarılarından dolayı Armeniacus ve Parthicus unvanlarını aldı. M.S. 169'da Kuzey İtalya'da öldü[69].

İmparator Lucius Verus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP CAES L AVREL VERVS AVG.

IMP CAES L VERVS AVG.

IMP L AVREL VERVS AVG.

IMP L VERVS AVG.

L VERVS AVG.

---

[65] Tulay 2001, 82.
[66] Kryzanowska 1970, Table 24, I/1.
[67] Tekin 1998, 38.
[68] Seaby 1954, 228.
[69] Meijer 2006, 68-69.

L VERVS AVG ARMENIACVS.

L VERVS AVG ARM PARTH MAX.

VERVS AVG.[70]

Katalogda yer alan Lucius Verus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre bir tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ İmparator büstü, sola d.; M AVRELIVS CAESAR

A.Y/ Ayakta, omzunda hilaili ile sol elinde Nike, sağ elinde asa taşıyan Tanrı Men; ANTIOCH COLONIAE [71](L.III/ R. 19).

6.1.1.9. Marcus Aurelius (161-180)

M.S. 121 Nisan ayında Roma'da dünyaya gelen Marcus Aurelius, Antoninus Pius tarafından evlatlık edinildi ve Marcus Aelius Aurelius Verus adını aldı. M.S. 140'da consul oldu; bir süre sonrada Antoninus Pius'un kızı Annia Galeria Faustina (Küçük Faustina) ile evlendi. M.S. 161'de üvey kardeşi verus ile birlikte consul iken, Antoninus Pius'un ölmesi üzerine imparator oldu. Kardeşi L. Verus'u da idarede söz sahibi yaptı. Parthların Armenia'yı istila etmeleri üzerine kardeşi Verus Armenia'ya, kendisi Roma'daki kontrolü sağlamak üzere orada kaldı. M.S. 180 Martında Roma'da öldü[72].

İmparator Marcus Aurelius'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

AVRELIVS CAESAR AVG PII F.

AVRELIVS CAESAR AVG PII F.COS.

AVRELIVS CAESAR AVG PII FIL.

AVRELIVS CAES ANTON AVG PII F.

[70] Seaby 1954, 228.
[71] Kryzanowska 1970, Table 10, I/1.
[72] Tekin 2008, 253-255.

AVRELIVS CAESAR ANTONINI AVG PII FEL.

M ANTONINVS AVG GERM SARM.

M ANTONINVS AVG TR P XXIII.

M AVREL ANTONINVS AVG.

M AVRELANTONINVS AVG ARM PARTH MAX.

IMP M ANTONINVS AVG.

IMP CAES M AVREL ANTONINVS AVG P M.[73]

Katalogda yer alan Marcus Aurelius Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre bir tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; AVR ANTONIANV[S]

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu taşıyan Fortuna; ANTIOCH CN COL CAES[74] (L.III/ R. 20).

6.1.1.10. Faustina Junior

Annia Galeria Faustina, Antoninus Pius ve Büyük Faustina'nın kızı idi. M.S. 145'te Marcus Aurelius ile evlendi. Bir yıl sonra ilk çocukları dünyaya geldiğinde Faustina'ya Augusta unvanı verildi. M.S. 176'da Kilikia'da öldü[75].

İmparatoriçe Faustina Junior'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

FAVSTINA AVG PII AVG FIL.

FAVSTINAE AVG PII AVG FIL.[76]

Katalogda yer alan Faustina Junior Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine bir tip belirlenmiştir.

[73] Tulay 2001, 136.
[74] Seaby 1968, R. 628, 23.
[75] Tekin 1998, 38.
[76] Tulay 2001, 82.

TİP 1: Ö.Y/ Saçları arkada topuzlu imparatoriçe büstü, sağa d.; FAVSTINA AVG

A.Y/ Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; ANTIOCH COLONI[77] (L.III/ R. 21).

6.1.1.11. Commodus (180-193)

Lucius Aurelius Commodus, Marcus Aurelius ve Küçük Faustina'nın çocukları olarak M.S. 161 Ağustos'unda Lanuvium'da doğdu. M.S. 177'de consul oldu, Augustus ve Paterpatriae (vatanın babası) unvanlarını aldı. son yıllarında ruhsal yönden rahatsızlanmıştı kendisini Hercules'in soyundan geldiğine inandırmıştı. M.S. 192 Aralık ayının son günlerinde öldürüldü. Senato tarafından anısı lanetlendi[78].

İmparator Commodus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

L AVREL COMMODVS AVG TR P III.

L AVREL COMMODVS AVG TR P IIII.

L AEL AVREL COMM AVG P FEL.

M COMM ANT P FEL AVG BRIT.

M COMMODVS ANTONINVS AVG.

M COMMODVS ANTONINVS AVG PIVS.[79]

Katalogda yer alan Commodus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre dört tip belirlenmiştir.

[77] Kryzanowska 1970, Table 12, I/1.
[78] Tekin 2008, 255-258.
[79] Tulay 2001, 56.

TİP 1: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; TEP C COMO

A.Y/ Cepheden, kanatları açık kartal; ANTIOCH COLON[80] (L.III/ R. 22).

TİP 2: Ö.Y/ İmparator büstü, sola d.; [M] COM[MODVS]

A.Y/ Ayakta, sol elinde Nike sağ elinde asa taşıyan Tanrı Men; ANTIOCH COLONI[81] (L.III/ R. 23).

TİP 3: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; IMP CO[MMODVS]

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde başak taşıyan Genius; ANTIOCH COL[82] (L.III/ R. 24).

TİP 4: Ö.Y/ İmparator büstü, sola d.; VENABE CO[MMODVS]

A.Y/ Ayakta, sol elinde Nike sağ elinde mızrak taşıyan Tanrı Men; ANTIOCH COLON[83] (L.III/ R. 25).

TİP 5: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; AVGVSTVS

A.Y/ Omzunda hilal ile başı kapalı büst, sola d.; ANTIOCH COL[84] (L.III/ R. 26).

6.1.1.12. Septimius Severus (193-211)

Lucius Septimius Severus M.S. 145'te Kuzey Afrika'daki Leptis Magna'da dünya'ya geldi. Askerlikteki kabiliyeti ve iyi ilişkileri sayesinde çabuk yükseldi. Yukarı Pannonia valisi iken Pertinax'ın öldürüldüğü haberi gelince askerleri tarafından imparator ilan edildi. Iulianus, Niger ve Albinus'u saf dışı bırakarak imparatorluğun tek hâkimi oldu. M.S. 208'de Britannia'ya giderek adayı tamamen kontrol altına aldı. Fakat Roma'ya dönemeden M.S. 211'de York'da öldü[85].

İmparator Septimus Severus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP CAE L SEP SEV PERT AVG.

IMP CAE L SEP SEV PERT AVG COS II.

L SEPT SEV PERT AVG IMP.

SEVERVS AVG PART MAX.

[80] SNG Deutschland 1968, R. 4923.
[81] Kryzanowska 1970, Table 14, IX/12.
[82] Sear Davıd 1982, R. 2006, 187.
[83] SNG Deutschland 1968, R. 8561.
[84] SNG Paris 1994, R. 1092.
[85] Tekin 2008, 261-264.

SEVERVS PIVS AVG.

SEVERVS PIVS AVG BRIT.[86]

Katalogda yer alan Septimius Severus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre dört tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; SEVRVS PIVS AVG

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı taşıyan Genius; ANTIOCHE GE COL CA[87] (L.IV/ R. 27).

TİP 2: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sola d.; IMP CAES L SEP SEV

A.Y/ Ayakta, omzunda hilali, sağ elinde asası ile Tanrı Men; ANTIOCH COLONIAE[88] (L.IV/ R. 28).

TİP 3: Ö.Y/ İmparator büstü, sola d.

A.Y/ Ayakta, sol elinde nike sağ elinde başak taşıyan Tanrı Men; ANTIOCH COLONIAE[89] (L.IV/ R. 29).

TİP 4: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP CAES L SEPT SEV PERT AVG

A.Y/ Ayakta, başakları ve yılanı ile Fortuna; ANTIOCHI FORTVNA COLONIA[90] (L.IV/ R. 30).

6.1.1.13. Iulia Domna (193-211)

Iulia Domna, Syria doğumluydu. Daha sonra Roma'ya gelip, Septimius Severus Gallia Lugdunensis valisi iken onunla evlendi. Caracalla ve Geta adlarında iki çocukları oldu. Geta, kardeşi Caracalla'nın emri ile annesinin kollarında öldürüldü. Fakat daha sonra Caracalla da Doğu'da bir seferi sırasında M.S 217'de öldürüldü. Bunun üzerine üzüntüsünden aç bırakarak ölüme terk etti[91].

İmparatoriçe Iulia Domna adına basılan sikkelerin üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

[86] Tulay 2001, 184.
[87] SNG Deutschland 1964, R. 4926.
[88] a.g.e., R. 4926.
[89] SNG Paris 1994, R. 1118.
[90] Kryzanowska 1970, Table 15-16, XIII/18.
[91] Tekin 2008, 264.

IVLIA DOMNA AVG.

IVLIA AVGVSTA.

DIVA IVLIA AVGVSTA.[92]

Katalogda yer alan Iulia Domna Dönemi'ne ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre beş tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Saçları arkada topuzlu imparatoriçe büstü, sağa d.; IVLIA DOMNA AVG

A.Y/ Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; ANTIOCH COLONIAE[93] (L.IV/ R. 31).

TİP 2: Ö.Y/ Saçları arkada topuzlu imparatoriçe büstü, sağa d.; DOMNA

A.Y/ Ayakta, sol elinde Nike sağ elinde asa taşıyan Tanrı Men; CH COLONI [94] (L.IV/ R.32).

TİP 3: Ö.Y/ İmparatoriçe büstü, sağa d.; IVLIA AVGVSTA

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu taşıyan Fortuna; ANTIOCH CN COL CAES[95] (L.IV/ R.33).

TİP 4: Ö.Y/ İmparatoriçe büstü, sağa d.; IVLIA ROMANA

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı taşıyan Genius; ANTIOCH GENI COL[96] (L.IV/ R.34).

TİP 5: Ö.Y/ Saçları arkada topuzlu imparatoriçe büstü, sağa d.; IVLIA AVG

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde sunu kabı taşıyan Genius; COLONAASEHE[97] (L.V/ R.35).

6.1.1.14. Geta (211)

Publius Septimius Geta, Severus ve Domna'nın çocukları olarak M.S. 189'da Roma'da dünyaya geldi. Katılmış olduğu Britannia'daki sefer sonrasında, kazanılan zaferden ötürü, Augustus unvanı verildi; böylece Severus ve Caracalla ile birlikte

[92] Tulay 2001, 108.
[93] Kryzanowska 1970, Table 16, XI/22.
[94] Kryzanowska 1970, Table 15, I/2.
[95] a.g.e., Table 15, I/4.
[96] a.g.e., Table 17, XIII/26.
[97] Sear Davıd 1982, R. 2421, 227.

ortak imparator oldu. Severus öldükten sonra iki kardeşin arası bozuldu ve Caracalla M.S. 212'de kardeşi Geta'yı annesinin kolları arasında öldürttü[98].

İmparator Geta'nın sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

L SEPTIMVS GETA CAES.

P SEPT GETA CAES PONT.

P SEPTIMVS GETA CAES.

IMP CAES P SEPT GETA PIVS AVG.

P SEPT GETA PIVS AVG BRIT.

P SEPTIMIVS GETA PIVS AVG BRIT.[99]

Katalogda yer alan Geta Dönemi'ne ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre iki tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; IMP CAES P SEPT GETA AVG

A.Y/ Ayakta, omzunda hilali ile Tanrı Men, sol elinde mızrak taşır; ANTIOCH COL CAESAR/S.R[100] (L.V/ R.36).

TİP 2: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CAES P SEP GETA AVG

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı taşıyan Genius; ANTIOCH GENI COL CAES[101] (L.V/ R.37).

6.1.1.15. Caracalla (211-217)

Iulius Bassianus, Severus ve Iulia Domna'nın oğlu olarak M.S. 188'de Lugdunum'da dünyaya geldi. Daha sonra Marcus Aurelius Antoninus adını aldı. Severusun ölümünden sonra, kardeşi Geta ile birlikte imparatorluk yaptı. Fakat M.S. 212'de kardeşi Geta'yı öldürttü. M.S. 213'te Germania'ya giderek Alemanları

[98] Tekin 2008, 265-267.
[99] Tulay 2001, 89.
[100] SNG Paris 1994, R. 1161.
[101] SNG Deutschland 1964, R. 4941.

yenilgiye uğrattı. Oradayken giydiği caracallus denen bir German giysisi nedeniyle Caracalla lakabını aldı. Daha sonra M.S. 214'te Doğu'ya bir sefer düzenledi. M.S. 217'de praetor prefecti Macrinus tarafından Carrhae'da öldürüldü[102].

İmparator Geta'nın sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP CAE M AVR ANT AVG P TR P.

ANTONINVS AVGVSTVS.

ANTONINVS PIVS AVG.

ANTONINVS PIVS AVG BRIT.

ANTONINVS AVG GERM.

M AVR ANTON CAES PONTIF.

M AVR ANTONINVS CAES.[103]

Katalogda yer alan Caracalla Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre iki tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; ANTON AVG

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı taşıyan Genius; ANTIOCH GEN COL CAES[104] (L.V/ R.38).

TİP 2: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.

A.Y/ Tahta oturan Genius, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı taşır. Solunda S, sağında C[105] (L.V/ R.39).

6.1.1.16. Elegabalus (218-222)

Gerçek adı Varius Avitus Bassianus olan Elegabalus, M.S. 204 yılında Syria'daki Emesa'da doğdu. Iulia Domna'nın kız kardeşi Iulia Maesa'nın kızı Iulia

[102] Tekin 2008, 265.
[103] Tulay 2001, 50.
[104] Kryzanowska 1970, Table 17, XIV/30.
[105] www.wildwinds.com/coins/ric/caracalla/t.html.

Soaemias'ın oğluydu[106]. İmparator Marcinius'un tahttan indirilmesi sürecinde, henüz 14 yaşındayken Emesa yakınındaki Raphanaea'daki III. Gallica lejyonu karargâhında askerler tarafından imparator ilan edildi[107].

Ününü ve Elegabalus adını ise Emesa'daki Güneş Tanrısı El-Gabal'ın rahibi olmasına borçluydu. İmparatorluğu döneminde Roma'da Güneş Tanrısı kültü kabul gördü. Iulia Mamaea ve Iulia Maesa kışkırtmalarıyla askerleri tarafından praetor'ların karargâhında M.S. 222'de öldürülerek cesedi Tiber Nehrine atıldı[108].

İmparator Elegabalus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

ANTONINVS PIVS FEL AVG.

IMP ANTONINVS AVG.

IMP ANTONINVS PIVS AVG.

IMP CAES ANTONINVS AVG.

IMP CAES M AVR ANTONINVS AVG.[109]

Katalogda yer alan Elegabalus Dönemi'ne ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre iki tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Defne çlenkli imparator büstü, sağa d.; ANTONINVS PIVS

A.Y/ Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; ANTIOCH COLONI[110] (L.V/ R.40).

TİP 2: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.;[ANTONINVS] PIVS AVG

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu taşıyan Genius; ANTIOCH GEN COLO[111] (L.V/ R. 41).

[106] Seaby 1969, 109.
[107] Tekin 2008, 268-269.
[108] Meijer (Çev. Gürkan Ergin) 2006, 86-88.
[109] Tulay 2001, 75.
[110] Kryzanowska 1970, Table 23, X/12.
[111] SNG Paris 1994, R. 1179.

6.1.1.17. Severus Alexander (222-235)

Severus Alexander M.S 1 Ekim 208'de Fenike'de doğdu. Çocukluğu Syria'da geçen imparator, Emesa'da Güneş Tanrısı rahibiydi. Elegabalus'un askerleri tarafından öldürülmesiyle senato tarafından 14 yaşındayken imparator ilan edildi fakat yaşı küçük olduğu için annesi Iulia Mamaea ile 16 kişilik bir Danışma Meclisi kuruldu[112].

Severus Alexander Doğu'da Sasanileri (M.S. 232) yenerek Roma'ya döndü ertesi yıl Germanların Roma topraklarına saldırılarını önlemek için sefere çıktı (M.S. 234). Germanlara karşı pasif davranan imparator askerlerin bu durum karşısında rahatsız olmasıyla Trakyalı bir asker olan Maximinus Thrax'ı imparator ilan ettiler. M.S. 25 Mart 235'de annesi ve Severus Alexander'i öldürdüler böylelikle Severuslar sülalesi son buldu[113].

İmparator Severus Alexander'in sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

M AVR ALEXANDER CAES.

IMP ALEXANDER PIVS AVG.

IMP ALEXANDER PIVS AVG.

IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG.

IMP CAES M AVR SEV ALEXANDER AVG.

IMP SEV ALEXAND AVG.[114]

Katalogda yer alan Severus Alexander Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre dört tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; SEV ALEXAND[ER]

[112] Tekin 2008, 270-271.
[113] Seaby 1969, 130.
s[114] Tulay 2001, 184-185.

A.Y/ Ayakta, Dişi kurt Remus ve Romulus'u emzirirken, sağa d.; ANTIOCH COLONI[115] (L.V/ R. 42).

TİP 2: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; IMP A[L]E XANDER

A.Y/ Karşılıklı bereket boynuzu arasında Kerykeion; ANTIOCH COLONI[116] (L.VI/ R. 43).

TİP 3: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP SEV[ERVS] ALEXANDER

A.Y/ Cepheden, kanatları açık kartal; ANTIOCH COL[117] (L.VI/ R. 44).

TİP 4: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; IMP SEV ALEXANDER

A.Y/ Sağa doğru uzanmış Nehir Tanrısı, sağ elinde bereket boynuzu, arkasında sazlık; ANTIOCH COL, altta ANTHIVS[118] (L.VI/ R. 45).

6.1.1.18. III. Gordianus (238-244)

III. Gordianus olarak bilinen Marcus Antoninus Gordianus M.S. 20 Ocak 225 yılında doğdu. Maximinus zamanında Gordianus taraftarlarınca Roma'da Caesar ilan edildi. Pupienus ve Balbinus'un öldürülmelerinin ardından da Praetor'lar tarafından imparator ilan edildi[119].

Doğu'da Sasani'lerle (M.S. 241) Tuna boylarında Gothlarla (M.S. 243) savaştı ve geri püskürttü. Sasanileri M.S. 243'te yenerek Nisibis ve Karrhai kentlerini Roma topraklarına yeniden kattı. Sasani başkenti Ktesiphon'a ilerlemek üzereyken Timesitheus hastalanarak öldü; onun yerine Praetor muhafızlarının komutanı Philippus Arabus geçti. Philippus'un amacı III. Gordianus'un yerine geçmekti. Sonunda, Fırat Nehri yakınında Zaitha mevkiinde 25 Şubat 244'te askerler tarafından öldürüldü[120].

İmparator III. Gordianus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP CAES GORDIANVS PIVS AVG.

IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG.

---

[115] www.wildwinds.com /coins/greece/pisidia/antioch/t.html.
[116] Kryzanowska 1970, Table 25, XV/29.
[117] a.g.e., Table 25, XIII/28.
[118] SNG Copenhagen 1956, R. 58.
[119] Tekin 2008, 272-273.
[120] Seaby 1971, 1.

IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG.[121]

Katalogda yer alan III. Gordianus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre yedi tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CAES M A N GORDIANVS AVG

A.Y/ Ayakta, incir ağacı dalı altında dişi kurt Romus ve Romulusu emzirirken; CAES ANTIOCH COL/S.R[122] (L.VI/ R. 46).

TİP 2: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CAES M ANTO GORDIANVS AVG

A.Y/ SR etrafında; ANTIOCHIA COLONIA CAES/S.R[123] (L.VI/ R. 47).

TİP 3: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CAES ANT GORDIANVS

A.Y/ Ayakta, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde Labarium taşır durumda tanrıça; FORTVNA COL CC FS ANTI/S.R[124] (L.VI/ R. 48).

TİP 4: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP CAES GORDIAN AVG

A.Y/ Quadratum arkasında imparator, atları koşar; ANTIOCH COL/S.R[125] (L.VI/ R. 49).

TİP 5: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CAES M ANT GORDIANIOVS

A.Y/ Çift süren rahip; CAES ANTIOCH COL/S.R[126] (L.VI/ R. 50).

TİP 6: Ö.Y/ Defne çelenkli tacıyla imparator büstü, sağa d; IMP CAES M ANT GORDIANIOVS

A.Y/ Ayakta, başı kapalı imparator, önünde altar ve üzerinde çelenk bulunan üç standart; ANTIOCH COL/S.R[127] (L.VII/ R.51).

TİP 7. Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.

A.Y/ Phyrg poloslu, omzunda hilali ile Tanrı Men; COL CAES ANTIOCH/ S.R[128] (L.VII/ R. 52).

6.1.1.19. I. Philippus (244-249)

Arap lakaplı I. Philippus M.S. 204'te Arabia'daki Trakhonitis'te doğdu. III. Gordianus'un askerler tarafından öldürülmesinden sonra, ordu I Philippus'u imparator ilan etti (M.S. 244)129. Tuna Nehri sınırındaki Dac kabilelerinden Carp'ların Tuna'yı geçerek Roma topraklarına saldırmaları üzerine Roma'dan

[121] Tulay 2001, 90.
[122] SNG Paris 1994, R. 1200.
[123] a.g.e., R. 1228.
[124] Kryzanowska 1970, Table 27, XVIII/105.
[125] Kryzanowska 1970, Table 26-27, III/12.
[126] a.g.e., Table 27, XII/61.
[127] a.g.e., Table 27, XI/92.
[128] SNG Paris 1994, R. 1251, Kryzanowska 1970, Table 27, XXIX/107.
[129] Seaby 1971, 11.

ayrılarak Dacia'ya hareket etti (M.S. 246). Carpları yenilgiye uğratmasından sonra "Carpius Maximus" unvanı aldı. Şehir prafectus'u ve senatör Decius, Gothlara karşı önemli başarılar kazandı askerler Decius'u imparator olarak görmek istiyorlardı. Sonunda Philippus ile Decius karşı karşıya geldiler. Decius ordusunun başında Roma'ya yürürken iki ordu Kuzey İtalya'daki Verona'da karşılaştı Philippus yenildi ve askerler tarafından öldürüldü[130].

İmparator I. Philippus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP C M IVL PHILIPPVS P F AVG P M.

IMP M IVL PHILIPPVS AVG.

IMP PHILIPPVS AVG.[131]

Katalogda yer alan I. Philippus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre üç tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP MIVL PHILIPPVS A[VG]
A.Y/ İki standart arasında kartallı Labarium; ANTIOCHIO[132] (L.VII/ R. 53).
TİP 2: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP M IVL PHILIPPVS
A.Y/ Ayakta, sol elinde nike sağ elinde mızrak taşıyan ve omzunda hilali ile Tanrı Men; ANTIOCHIO COL/S.R[133] (L.VII/ R. 54).
TİP 3: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP IVL PHILIPPVS AVG PM
A.Y/ Ayakta, elinde Lobutuyla Herakles; ANTIOCH COL CAES/ S.R[134] (L.VII/ R. 55).

6.1.1.20. II. Philippus (247-249)

Otacilia'nın oğlu Marcus Severus Philippus, yedi yaşındayken babası Otacilia ona Caesar unvanı verdi. M.S 247 yılında Augustus Payesiyle onurlandırıldı. M.S.

[130] Tekin 2008, 273-274.
[131] Tulay 2001, 162.
[132] Kryzanowska 1970, Table 29, V/7.
[133] SNG Paris 1994, R.1263.
[134] SNG Deutschland 1964, R. 4974.

249 yılında Deius tarafından savaşta babası öldürüldü daha sonra da İmparator II. Philippus, annesinin kollarında Praetor muhafızları tarafından öldürüldü[135].

İmparator II. Philippus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

M IVL PHILIPPVS CAES.

IMP M IVL PHILIPPVS AVG.

IMP PIHILIPPVS AVG.[136]

Katalogda yer alan II. Philippus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre üç tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP M IVL PHILIPPVS AVG
A.Y/ İki standart arasında kartallı Labarium; ANTIOCHI CL SR[137](L.VII/ R. 56).
TİP 2: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP IVLI PHILIPPVS
A.Y/ İki standart arasında kartal kabartmalı Labarium; CAES ANTIOCH CL/S.R[138] (L.VII/ R. 57).
TİP 3: Ö.Y/ Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; IMP CM …PHILIPPVS PFAVG
A.Y/ Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; ANTIOCH COLONI/S.R[139](L.VII/ R. 58).

6.1.1.21. Traianus Decius (249-251)

C. Messius Quintus Traianus Decius, Budalia'da doğdu. Aşağı Moesia'da valilik yaptı. I. Philippus tarafından Tuna bölgesindeki karışıklıkları ve ayaklanmaları kontrol altına almakla görevlendirildi. M.S. 249'da askerleri tarafından imparator ilan edildi[140]. Verona'da I. Philippus ile yaptığı savaşı kazandı ve onu öldürdü. Hükümdarlığının çoğunu Gothlara karşı savaşmak için Balkanlarda

[135] Seaby 1971, 19.
[136] Tulay 2001, 162.
[137] Kryzanowska 1970, Table 28, I/22.
[138] a.g.e., Table 28, I/20.
[139] Kryzanowska 1970, Table 28, V/31.
[140] Tekin 2008, 274-275.

geçirdi. M.S. 251'de oğlu Herennius Etruscus ile birlikte tuzağa düşürülüp öldürüldü[141].

İmparator Traianus Decius'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG.

IMP TRAIANVS AVG DECIVS.[142]

IMP CAE TRA DEC AVG.

IMP CAE TRA DECIVS AVG.

IMP C DECIVS AVG.[143]

Katalogda yer alan Traianus Decius Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre iki tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CAES[AR]

A.Y/ Sağa doğru uzanmış Nehir Tanrısı, sağ elinde bereket boynuzu ile; ANTIOCH COL CAES[144] (L.VIII/ R. 59).

TİP 2: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP TRAIAN DECIVS

A.Y/ İki standart arasında kartallı Labarium; ANTIOCH COLO /S.R[145] (L.VIII/ R. 60).

6.1.1.22. Trebonianus Gallus (251-253)

C. Vibius Trebonianus Gallus, Perugia'da doğdu. Traianus Decius ile birlikte Gothlara karşı savaştı. Askerler tarafından imparator ilan edildi. Roma'ya döndükten sonra bir süre Hostilianus ile birlikte iktidar oldu. Onun ölümünden sonra Gallus'un oğlu Volusianus Augustus ilan edildi. Trebonianus Gallus Dönem'indeki en önemli

[141] Seaby 1971, 24.
[142] Tulay 2001, 203.
[143] Seaby 1971, 24.
[144] Kryzanowska 1970, Table 30, I/6.
[145] a.g.e., Table 30, I/2.

olaylar veba salgını ile Pers ve Goth saldırılarıdır. Gallus ve oğlu askerleri tarafından M.S. 253'te öldürüldü[146].

İmparator Trajan Decius'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP CAE C VIB TREB GALLVS P F AVG.

IMP CAES C VIBIVS TREBONIANVS GALLVS AVG.

IMP C GALLVS AVG.[147]

Katalogda yer alan Trebonianus Gallus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre bir tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP C VIIP CALVS SIANO AVG

A.Y/ İki standart arasında kartallı Labarium; ANTIOCHIO CL/S.R (L.VIII/ R. 61).

6.1.1.23. Valerianus (253-260)

Valerianus M.S. 190 doğdu ancak doğum yeri kesin bilinmemektedir. Severus Alexander zamanında consul'lük yapar. İmparator Gallus, Aemilianus'a karşı kendisinden yardım istemiş ancak geç kalındığı için Gallus öldürülmüş ve Valerianus da kendi askerleri tarafından imparator ilan edildi. Aemilianus'unda kendi askerleri tarafından öldürülmesinden sonra tek başına imparator kalan Valerianus, Roma'ya gelerek senatodan imparatorluk yetki ve unvanlarını M.S. 253'te aldı[148].

Valerianus zamanında Veba salgınıyla uğraşırken diğer yandan Gothlara karşı savaştı, Doğuda Sasani İmparatoru I. Şapurla mücadele etti. Sasaniler, Mezepotamya, Syria, Kilikia ve Kappadokia'da pek çok yeri yakıp yıktılar; Roma

[146] Tekin 2008, 275.
[147] Tulay 2001, 203.
[148] Tekin 2008, 276-277.

İmparatoru esir düştü ve imparatorluk büyük bir hezimet yaşadı. Valerianus'un akıbeti ise bilinmiyor; ancak esir olarak yaşamı son bulduğu tahmin edilmektedir[149].

İmparator Valerianus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP C P LIC VALERIANVS AVG.

IMP C P LIC VALERIANVS P F AVG.

IMP VALERIANVS AVG.

IMP VALERIANVS P AVG.

VALERIANVS P F AVG.[150]

Katalogda yer alan Valerianus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre bir tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP C P LICINIVS VALERIANVS PF

A.Y/ İki standart arasında kartallı Labarium; ANTIOCHI COL/ SR[151] (L.VIII/ R. 62).

6.1.1.24. Gallienus (253-268)

P. Licinius Egnatius Gallienus, M.S. 218'de Milano'da doğdu. Babası Valerianus tarafından ortak imparator ilan edildi. Gallienus zamanının çoğunu Germen kabileleriyle mücadele ederek geçirdi. Doğu'ya giden Valerianus'un M.S. 260'da Perslerin eline esir düşmesinden sonra imparatorluğun tek hâkimi olarak kaldı. M.S. 268'de öldürüldü[152].

[149] Seaby 1971, 49.
[150] Tulay 2001, 208.
[151] SNG Paris 1994, R. 1322-1323.
[152] Tekin 2008, 277-278.

İmparator Gallienus'un sikkeleri üzerindeki isimleri ve unvanları şu şekilde geçmektedir.

IMP CAES GALLIENVS AVG.

GALLIENVS AVG.

GALLIENVS P F AVG.

IMP GALLIENVS AVG.

IMP GALLIENVS P F AVG.

IMP C P LIC GALLIENVS AVG.

IMP C P LIC GALLIENVS P F AVG.

IMP GALLIENVS P F AVG GERM.

GALLIENVS PIVS AVG.[153]

Katalogda yer alan Gallienus Dönem'ine ait sikkelerin ön ve arka yüzlerine göre beş tip belirlenmiştir.

TİP 1: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP GALLIHNVS

A.Y/ Dişi kurt, Romus ve Romulus'u emzirmekte; [ANTI]OCH COL/ S.R[154] (L.VIII/ R. 63).

TİP 2: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CAES GALLIENVS PIVS

A.Y/ Ayakta, incir ağacı dalı altında dişi kurt Romus ve Romulus'u emzirmekte; ANTIOCH COL/S.R[155] (L.VIII/ R. 64).

TİP 3: Ö.Y/ Defne çelenkli tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP CALIHNVS PIVS AVG

A.Y/ Çift süren rahip, üstte hilal; ANTIOCH COL/S.R[156] (L.VIII/ R. 65).

TİP 4: Ö.Y/ Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; IMP CAES CALIHNVS [PIVS AVG]

A.Y/ İki standart arasında kartallı Labarium; ANTIOCH CL/ S.R[157] (L.VIII/ R. 66).

TİP 5: Ö.Y/ İmparator büstü, sağa d.; IMP CP GALI ..T…

[153] Tulay 2001, 87.
[154] SNG Paris 1994, R. 1324-1325.
[155] a.g.e., R. 1326.
[156] a.g.e., R. 1327.
[157] a.g.e., R. 1332.

A.Y/ S.R etrafında; ANTIOCH CL/Γ[158] (L.VIII/ R. 67).

6.1.2. Sikkeler Üzerinde Yer alan Tanrı, Tanrıça ve Kahramanlar

6.1.2.1. Men:

Phrygia ay tanrısı. Yaya veya at üzerinde Phryg başlığı giymiş, çam kozalağı ve asa tutar şekilde, omzunda hilalle tanımlanır[159]. Batı Anadolu'daki en önemli tanrılardandır. Kült bölgesi Mysia Abbaitis ve Batı Phrygia'dan doğuda Pisidia ve Lakonia'ya ve Hermuz vadisi boyunca yayılmıştır. Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönem'inde bulunan 370 kadar yazıtta Men'e sağlık, güvenlik ve zenginlik için dua edilir; atribütü, tek başına ya da Men'in omuzlarının arkasında betimlenen hilaldir. Men, mezarların koruyucusudur. Birçok yerel kültü olan Men, çoğu kez yerel bir sıfat taşır.

Men, ayrıca Pisidia'daki Antiokheia kentinin baş tanrısıydı. Tanrı'nın kutsal alanında M.Ö. 175-125 arasında yapılan, basamaklı bir krepis üzerinde yükselen peripteral, 6x11 sütunlu İon tapınağı yer alır[160].

Men kültünün en önemli merkezi olan Antiokheia'da M.Ö. 1. yy'ın ikinci yarısından koloni dönemine kadar darp edilen sikkelerin ön yüzlerinde Men'in defne çelenkli ve yıldız başlıklı büstü yer almaktadır. Bu sikkelerin arka yüzleri boğa betimlidir. Sadece bir tanesinde palmiye dalı tutan Nike görülmektedir. Koloni döneminde darp edilen sikkelerde ön yüzlerde Men büstü, arka yüzlerde ise horoz, boğa, keçi veya yanan yuvarlak sunak betimleri bulunmaktadır.

Antoninus Pius, Lucius Verus, Marcus Aurelius, Commodus, Pascanius Niger, Septimus Severus, Julia Domna, Caracalla, Geta, Elegabalus, III. Gordianus I. Philippus, II. Philippus ve Volusianus'un portrelerinin bulunduğu sikkelerin arka yüzlerinde Men ayakta Phyrg başlıklı, omuzlarında hilal, Khiton ve Himationlu sol elinde tropaion taşıyor. Nike, sağ elinde asa tutarken, sol ayak bukranion üstünde, ayaklarının dibinde horoz ile betimlenmiştir. Marcus Aurelius, Septimius Severus, III. Gordianus Dönemlerine ait bazı sikkelerde Men hilalli ve Phryg başlığı ile

[158] Kryzanowska 1970, Table 37, IX/29.
[159] Tulay 2001, 140.
[160] Er 2004, 228.

Septimus Severus Döneminde, Antiokheia atribuları ile en çok kolu bir sütuna dayalı ve Nike globus üzerinde betimlenmiştir.

III. Gordianus Dönemine ait bazı sikkelerde Tanrı, Nike, Bukranion, Horozu ve karşısında Tykhe betimlenmiştir, iki tanrının arasında bir sunak vardır. Yine bu döneme ait bir sikkede Men altı sütunlu, çatısında kalkan, akroterlerinde kartal ve iki Nike figürü olan bir tapınakta ayakta şapkalı ve hilalli, sağ elinde asa sol elinde globus üzerinde Nike ile betimlenmiştir[161].

Katalogda yer alan sikkelere baktığımızda, Erken Roma Dönemine ait sikkelerde: Ön yüzünde, profilden sağa[162] (L.I/ R. 5) ve sola dönük Tanrı Men, başında Phyrg polosu ve omuzları üzerinde hilalle betimlenmiştir. Arka yüzünde ise profilden sağa ve sola dönük horoz yer almaktadır[163] (L.I/ R. 2). Tanrı Men, diğer bir örnekte ise, yine ön yüzünde Profilden sağa[164] (L.I/ R. 6) ve sola dönük biçimde, başında Phryg polosu ve omuzları üzerinde hilalle betimlenmiştir. Arka yüzünde ise profilden sağa dönük ayakta hörgüçlü boğa yer almaktadır[165] (L.I/ R. 7).

Antoninus Pius[166] (L.II/ R. 16), Lucius Verus[167] (L.III/ R. 19), Commodus[168] (L.III/ R. 23), Septimus Severus[169] (L.IV/ R. 28), Geta[170] (L.V/ R. 36), Philippus I[171] (L.VII/ R. 54) dönemlerine ait sikkelerde ön yüzlerinde imparator portreleri yer alırken arka yüzlerinde Tanrı Men, ayakta ve başında Phryg polosuyla, omuzları üzerinde hilali ile betimlenirken sağ yanında horozu ile betimlenmektedir.

İmparator Commodus[172] (L.III/ R. 26) ve III. Gordianus[173] (L.VII/ R. 52) Dönem'ine ait sikkelerin arka yüzünde Tanrı Men, sola dönük başında polosuyla ve omuzları üzerinde hilali ile portresi yer almaktadır.

---

[161] Karakaya 2007, 48-49.
[162] Kryzanowska 1970, Table 22, XVI/19.
[163] a.g.e., Table 22, XXII/23.
[164] SNG Copenhag 1956, R. 9.
[165] Kryzanowska 1970, Table 21, IV/7.
[166] a.g.e., Table 5, I/1.
[167] a.g.e., Table 10, I/1.
[168] a.g.e., Table 14, IX/12.
[169] SNG Deutschland 1964, R. 4926.
[170] SNG Paris 1994, R. 1161.
[171] a.g.e., R.1263.
[172] SNG Paris 1994, R. 1092.

6.1.2.2. Hermes:

Zeus ile Maia'nın oğludur. Tanrıların özellikle de Zeus'un habercisidir. Sanatçıların, çobanların, tüccarların ve hırsızların tanrısı, aynı zamanda Pan'ın babasıdır. Kanatlı şapka, kanatlı ayakkabılar, para kesesi ve kerykeion atribüleridir. Latince karşılığı Mercurius'tur[174].

Pisidia Antiokheia'da imparatorluk dönemi sikkelerin ön yüzünde Hermes büstü, arka yüzünde kerykeion, diğer bir sikkede ön yüzde haberci sopası ile elbiseli Hermes, Antoninus Pius ve Marcus Aurelius dönemi sikkelerinde Hermes büstü elbiseli ve Hermes'in sol omzunda kerykeion arka yüzünde ise yuvarlak sunak betimleri yer almaktadır[175].

Katalogda yer alan sikkelere baktığımızda, Erken Roma Koloni Dönem'ine ait sikkelerde: Ön yüzde profilden sola dönük Hermes büstü, omuzu üzerinde kerykeion'u ile yer alırken, arka yüzünde ise, ayakta ve profilden sola dönük horoz betimlenmektedir[176] (L.I/ R. 3). Diğer bir sikkeye baktığımızda ise ön yüzünde profilden sola dönük Hermes büstü, omuzu üzerinde kerykeionu ile yer alırken, noktalı bordür içerisinde yanan yuvarlak sunak betimlenmektedir[177] (L.I/ R. 8).

6.1.2.3. Genius

Genius, Latincede ruh, deha, yetenek, varlık, yaşamın esası anlamına gelmektedir. Patera, bereket boynuzu tutan erkek olarak tanımlanır. M.S. 4. yy. öncesinde bazen Serapis başı tutar şekilde tanımlanmıştır. İnsanların doğarken, onlarla birlikte doğduklarına inanılan tanrılaştırılmış bilinç ve ruhun yansıma biçimidir[178].

Katalogda yer alan sikkelere baktığımızda, Antoninus Pius[179](L.II/ R. 17), Septimus Severus[180] (L.IV/ R. 28), Julia Domna[181] (L.IV/ R. 33), Geta[182] (L.V/ R.

---

[173] a.g.e., R. 1251, Kryzanowska Table 27, XXIX/107.
[174] Tulay 2001, 98.
[175] Karakaya 2007, 156-157.
[176] Kryzanowska 1970, Table 8, XIII/14.
[177] SNG Copenhagen, 1956/R.18.
[178] Tulay 2001, 88.
[179] Kryzanowska 1970, Table 5, X/19.

37), Caracalla[183] (L.V/ R. 38) Dönemlerine ait sikkelerin ön yüzlerinde imparator portreleri yer alırken, arka yüzlerinde ise, Genius, ayakta sol elinde bereket boynuzu tutarken sağ elinde ağaç dalı tutmaktadır.

Genius, Antoninus Pius Dönem'inde sikkenin arka yüzünde, ayakta sol elinde mızrağı, sağ elinde ağaç dalı tutar ve sağ yanındaki sunağa sunuda bulunur[184] (L.II/ R. 17) şekilde betimlenmiştir.

Caracalla Dönem'inde ise; sikkenin, ön yüzünde imparator portresi yer alırken, arka yüzünde tahta oturur durumda Genius, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı tutmaktadır[185] (L.V/ R. 39).

6.1.2.4. Anthios

Anthios Nehrinin tanrısı olup nehrin adını taşımaktadır. Antiokheia'da Elegabalus, Severus Alexander, I. Philippus, Decius Trajanus, Trebonianus Gallus ve Gallienus dönemi sikkelerinde nehir tanrısı Anthios üst tarafı çıplak olarak uzanmış, sağ elinde bereket boynuzu, solda devrilmiş su kabı, arkada kamış ile III. Gordianus döneminde ise Tykhe'nin ayaklarının önünde yüzerken betimlenmiştir[186].

Katalogda yer alan Severus Alexander[187] (L.VI/ R. 45) ve Trajan Decius[188] (L.VIII/ R. 59) Dönem'ine ait sikkelerin ön yüzlerinde imparator portresi yer alırken, arka yüzünde ise Anthios üst tarafı çıplak olarak uzanmış sağ elinde bereket boynuzu ve arkada kamış ile betimlenmektedir.

---

[180] SNG Paris 1994, R. 1118.
[181] Kryzanowska 1970, Table 15, I/4.
[182] SNG Deutschland 1964, R. 4941.
[183] Kryzanowska 1970, Table 17, XIV/30.
[184] Kryzanowska 1970, Table 5, X/19.
[185] www.wildwinds.com/coins/ric/caracalla/t.html.
[186] Karakaya 2007, 58.
[187] SNG Copenhagen, R.58.
[188] Kryzanowska 1970, Table 30, I/6.

6.1.2.5. Fortuna

Fortuna, kader ve şans tanrıçasıdır. Gemi dümeni, bereket boynuzu, zeytin dalı, patera tutan kadın olarak tanımlanır. Yunanca'da karşılığı Tykhe'dir[189].

Fortuna Pisidia'daki koloni şehirlerinin sikkelerinde Septimus Severus'dan Maximinus Thrax'a kadar görülmektedir[190]. Antiokheia'da Antoninus Pius, Septimus Severus, Julia Domna, Caracalla, Geta Plautilla sikkelerinde FORTVNA COLONIAE ANTIOCH yazısı ile birlikte ayakta, uzun elbiseli, kalathoslu, sağ elinde bereket boynuzu ve önde sunak bulunmaktadır. Severus Alexander döneminde Fortuna kalathoslu, ayakta sağda vexillum, sol kolunda bereket boynuzu görülmektedir. III. Gordianus döneminde dört sütunlu ve kemerli tapınakta sütunlar arasında ayakta Fortuna çift khitonlu, sağ elinde bereket boynuzu, solda asa önünde sunak, yine aynı dönemde, çift khitonlu ve kalathoslu kayada oturuyor. Sağ eli dizinde sol elinde haş haş ve iki başak tutuyor, sağ ayağı yüzen nehir tanrısı Anthios üzerindedir[191].

Katalogda yer alan Septimius Severus[192] (L.IV/ R. 30) ve III. Gordianus[193] (L.VI/ R. 48) dönemine ait sikkelerin ön yüzünde imparator portresi yer alırken, arka yüzünde ise, Ayakta ve cepheden verilmiş Genius sol elinde bereket boynuzu sağ elinde Vexillum taşırmaktadır.

6.1.2.6. Herakles

Zeus ile Alkamene'nin oğlu, asıl adı Alkidas'tır. Yarı tanrı kahraman, sikkeler üzerinde Conservator, Defensor, Victor gibi unvanlarla görülür. M.S. I. yy.'dan itibaren Büyük Konstantinus'a kadar kullanılmıştır. Elinde sopası, omzunda aslan postu ile tanımlanmıştır. Bazen sadece sopası ile tanımlanır. Latincede Hercules olarak geçmektedir[194]. Antiokheia'da, Marcus Aurelius dönemi sikkelerinin

[189] Tulay 2001, 85.
[190] Özsait 1985, 146.
[191] Karakaya 2007, 228.
[192] Kryzanowska 1970, Table 15-16, XIII/18.
[193] a.g.e., Table 27, XVIII/105.
[194] Tulay 2001, 97-98.

ön yüzünde sakalsız, aslan postlu Herakles büstü, arka yüzünde ise Hermes büstü bulunmaktadır[195].

Katalogda yer alan I. Philippus dönemine ait sikkenin ön yüzünde imparator portresi yer alırken, arka yüzünde ise, Herakles Ayakta ve sağa dönük elinde Lobutuyla[196] (L.VII/ R. 55) bulunmaktadır.

6.1.3. Antiokheia Sikkelerinin Arka Yüz Tipleri

6.1.3.1. Koloni Tipleri

Koloni tipleri, koloni kentlerinin kullanmış oldukları bir tipdir. Roma imparatorluğu tarafından koloni kenti olarak kurulan kentlerin sınırları, saban/pulluk ile belirlenmiştir. Bu nedenle koloni kentleri de bu durumu sikkelerinde saban/pulluk ya da çift süren Augustus, çift süren rahip, çift süren kolonistler şeklinde tasvir etmişlerdir.

6.1.3.1.1. Çift Süren Rahip

TİP 1: "İki öküz ile çift süren rahip, üstte hilal" sağa d. (L. II/ R.12)[197] İmparator Titus döneminde tasvir edilmiştir.

TİP 2: "İki standart taşıyan boğa, arkasında çift süren rahip" sağa d., III. Gordianus (L.VI/ R. 50)[198] ve Gallienus (L.VIII/ R.65)[199] dönemlerinde tasvir edilmiştir.

6.1.3.2. Askeri Tipler

6.1.3.2.1. Kartal

TİP 1: "Kartal, cepheden, kanatları açık, başı sağa d." Antoninus Pius (L.II/ R.15)[200], Diva Faustina (L.II/ R.18)[201], Commodus (L.III/ R.22)[202], Severus Alexander (L.VI/ R.44)[203] dönemlerinde tasvir edilmiştir.

[195] Karakaya 2007, 150.
[196] SNG Deutschland 1964, R. 4974.
[197] SNG Paris 1076, Kryzanowska I/4.
[198] Kryzanowska 1970, Table 27, XII/61.
[199] SNG Paris 1994, R. 1327.

6.1.3.2.2. Standart

TİP 1: "İki standart arasında Labarium, altta/ S.R". Cladius (L.I/ R.10)[204] dönemlerinde tasvir edilmiştir.

TİP 2: "İki standart arasında kartallı Labarium, altta/ S.R". I. Philippus (L.VII/ R.53)[205], Trajan Decius (L.VIII/ R.60)[206], Trebonianus Gallus (L.VIII/ R.61), Gallienus (L.VIII/ R.66)[207] dönemlerinde tasvir edilmiştir.

TİP 3: "İki standart arasında kartallı Labarium, arasında/ S.R". II. Philippus (L.VII/R.56)[208], Valerianus (L.VIII/ R.62)[209] dönemlerinde tasvir edilmiştir.

TİP 4: "İki standart arasında Labarium, üstlerinde üç kartal, altta/ S.R" II. Philippus (L.VII/ R.57)[210] döneminde tasvir edilmiştir.

TİP 5: Üç standart, üstlerinde karşılıklı iki kartal" Augustus (L.I/ R.9)[211] döneminde tasvir edilmiştir.

6.1.3.3. Mitolojik Tipler

6.1.3.3.1. Remus-Romulus-Kurt

Romalılar şehirlerinin kuruluş efsanesini masal değil de bir gerçek gibi göstererek ve geliştirerek, imparatorluk ve emperyalizm üstüne kurulu devletlerine bir arka plan oluşturarak çok eskilere dayanan bir tarih yaratmışlardır.

Romulus-Remus efsanesinde de birçok gerçek efsaneleştirilmiştir. Bu efsaneler yerine göre gerçekmiş gibi gösterilmiştir. Romulus-Remus efsanesi de

---

[200] SNG Deutschland 1964, R. 4946.
[201] Kryzanowska 1970, Table 24, I/1.
[202] SNG Deutschland 1968, R. 4923.
[203] Kryzanowska 1970, Table 25, XIII/28.
[204] Kryzanowska 1970, Table 38, IV/4.
[205] Kryzanowska 1970, Table 29, V/7.
[206] Kryzanowska 1970, Tablo 30, I/2.
[207] SNG Paris 1994, R. 1332.
[208] Kryzanowska 1970, Table 28, I/22.
[209] SNG Paris 1994, R. 1322.
[210] Kryzanowska 1970, Table 28, I/20.
[211] Kryzanowska 1970, Table I, I/2.

bunlardan biridir ve en önemlisidir. Romulus- Remus ve kurt tasviri, Roma imparatorluk sikkelerinin arka yüzünde çok tasvir edilen bir tiptir.

TİP 1: "Kurt sağa d., Romulus ve Remus'u emzirmekte". Severus Alexander (L.V/R.42)[212] döneminde tasvir edilmiştir.

TİP 2: "Kurt sağa d., Romulus ve Remus'u emzirmekte, altta/ S.R" III. Gordianus (L.VI/ R.46)[213], Gallienus (L.VIII/ R.63)[214] dönemlerinde tasvir edilmiştir.

6.1.3.4. Doğa ile Bağlantılı Tipler

6.1.3.4.1. Horoz

TİP 1: "Horoz, ayakta, sağa d." (L.I/ R.1)[215] Erken Roma döneminde imparator büstsüz sikkelerde tasvir edilmiştir.

TİP 2: "Horoz, ayakta, sola d." (L.I/ R.3)[216] Erken Roma döneminde imparator büstsüz sikkelerde tasvir edilmiştir.

6.1.3.4.2. Boğa

TİP 1: "Hörgüçlü Boğa, ayakta, sağa d." (L.I/ R.6)[217] Erken Roma döneminde imparator büstsüz sikkelerde tasvir edilmiştir.

6.1.3.5. Objeler-Atribüler

6.1.3.5.1. Karşılıklı Bereket Boynuzu-Kerykeion

TİP 1: "Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion" Faustina Junior (L.III/ R.21)[218], Elegabalus (L.V/ R.40)[219], Severus Alexander (L.VI/ R.43)[220] dönemlerinde tasvir edilmiştir.

---

[212] www.wildwinds.com/coins/greece/pisidia/antioch/t.html.
[213] SNG Paris 1994, R. 1200.
[214] SNG Paris 1994, R. 1324-1325.
[215] Kryzanowska 1970, Table 21, III/4-5.
[216] Kryzanowska 1970, Table 8, XIII/14.
[217] SNG Copenhagen 1956, R. 9.

TİP 2: "Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion, S.R". II. Philippus (L.VII/ R.58)[221] döneminde tasvir edilmiştir.

6.2. Antiokheia Sikkelerinde Kentin Adlandırılması

Kentin ismi, (M.Ö. 1. yy. ile M.S. 3. yy.) katalogda yer alan sikkelerde, Latince olarak şu şekilde geçmektedir: ANTIOCH/ COLO/ COLONI/ COLONIAE, AVGVS COL CAES, IMP CAES CLAVDIVS/ ANTIOCH CL, ANT COL, MENSIS COLONAES ANTIOCH, GENIO COLONI CAE ANTIOCH, ANTIOCH CN COL CAES, ANTIOCH COLON, ANTIOCHE GE COL CA, ANTIOCHI FORTVNA COLONIA, ANTIOCH GENI COL, COLONAASEHE, ANTIOCH COL CAESAR/S.R, ANTIOCH COL/ ANTHIVS, FORTVNA COL CC FS ANTI…/S.R, ANTIOCH CL/Γ.

[218] Kryzanowska 1970, Table 12, I/1.
[219] Kryzanowska 1970, Table 23, X/12.
[220] Kryzanowska 1970, Table 25, XV/29.
[221] Kryzanowska 1970, Table 28, V/31.

7.DEĞERLENDİRME

Isparta'ya bağlı Yalvaç İlçesinde yer alan Yalvaç Arkeoloji Müze'sinin deposunda yaklaşık 24.000 sikke bulunmaktadır. Depoda yer alan bu sikkelerin büyük bir kısmını Roma Dönemi sikkeleri oluşturmaktadır. Pisidia Bölgesi Antik kentlerine ait bir çok sikke içerisinde Antiokheia Roma Koloni sikkelerinin çalışılmamış olması ayrıca dikkat çekmektedir. Kent sikkeleriyle ilgili daha önce yapılan bilimsel araştırmalar ve yayınlarda, Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemi sikkeleri çalışılmıştır.

Yalvaç Arkeoloji Müzesindeki Antiokheia Koloni sikkeleri, üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bu sikkelerin ön yüzlerinde, genellikle imparator ve imparatoriçe büstleri tasvir edilmiştir. İmparator büstsüz darp edilen sikkelerin ön yüzlerinde ise kentin kurucusu ya da tanrı başları tasvir edilmiştir. Arka yüzlerinde ise Tanrı Men'in atrübü Horoz tasvir edilmiştir.

Ön yüzde tasvir edilen imparator başlarındaki çelenkler daha çok Roma imparatorları tarafından propaganda amacı ile kullanılmıştır. Bilindiği kadarı ile ilk imparator Augustus ile ortaya çıkan ve *corona civica* olarak adlandırılan defne dalından örülmüş çelenkler, yukarıda da vurgulandığı gibi, genellikle Roma imparatorları tarafından propaganda amacı ile kullanılmıştır. *Corona Civica* ikonografik açıdan hem birlikte bulunan kişinin imparator olduğuna işaret etmekte, hem de o imparatorun halkı için ne kadar iyi, hoşgörülü ve yardımsever bir insan olduğunu göstermektedir. Özellikle imparatorlar, olasılıkla yeni kurumsallaştırmaya çalıştıkları monarşiyi halka daha yumşak bir şekilde göstermeye çalışmış olmalıdırlar.

Koloni kentlerine yerleştirilen askerkerin standartları, Roma'nın simgesi olan ikizler ve dişi kurd, Genius gibi birçok betimleme Antiokheia sikkeleri üzerinde tasvir edilmiştir. Roma simgelerinin yanı sıra zamanla yerel simgelerde sikkeler üzerinde etkisini göstermekle beraber Antiokheia'da, köklü bir gelenekten geldiği için Roma yönetimi tarafından ödüllendirilmiştir. Böylelikle ilk olarak Septimius Severus döneminde darp edilen sikkelerde kullanılan S R harfleri, bu sikkelerin Roma Senatosu tarafından kontrol edildiğini ve desteklendiğini göstermektedir.

Antiokheia'da darp edilen koloni sikkelerinin arka yüz betimlerinde Horoz, Hörgüçlü Boğa, Tanrı Men, Fortuna, Genius, Anthios, Herakles, Çift süren rahip, Cepheden Kartal, Standart, Dişi Kurt-Remus ve Romulus, Karşılıklı bereket boynuzu arasında Kerykeion, Quadriga, altar olmak üzere toplam 15 arka yüz tipi kullanılmış olup kendi içerisinde irdelenmiştir.

Roma'nın kuruluş efsanesine dayandırılan Dişi kurt-Remus ve Romulus'un Roma'da çok önemli bir yeri vardır. Roma bu tasviri Antiokheia'yı Romalılaştırma adına kullanmıştır. Katalogda, III. Gordianus ve Gallienus dönemlerinde görülen efsane, koloni kentlerinin Romalılaştırılma çabasının bir göstergesidir.

Tanrı Men ve Horoz Antiokheia sikkelerinin ön ve arka yüzlerinde Geç Hellenistik ve Roma dönemi boyunca sikkeler üzerinde sıklıkla görülmektedir. Katalogdaki sikkelerde ayakta sol elinde asası, sağ elinde bereket boynuzu ve yanında horozu ile tasvir edilen Men Antiokheianın yerel Tanrısı olup önemini Roma dönemi boyunca korumuştur.

Trajan Decius dönemine ait sikkenin arka yüzünde Anthios Çayının tanrısı, Anthios'un, üstü çıplak ve sağ elinde bereket boynuzu tutup arkasında sazlık dalının görülmesi Antihios çayında bu tanrıya ait kült alanının olabileceğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra Roma'nın Tanrı Men ve Anthios'u sikkelerde tasvir etmesi yereli görmezlikten gelmediğine işarettir.

Roma Antiokheia'da yerelliği halka hoş görünmek için dikkate alırken Romalılaştırma politikasını da sürmektedir. Kader ve şans tanrıçası Fortuna, Ruhsal varlık Genius, Herakles gibi Romalı ve yunanlı mitolojik tasvirlerle kendi inanç ve kültürünü aşılamaya çalışmaktadır.

Cepheden verilmiş Kartal, Standart, Quadriga üzerinde İmparator tasvirleri ise Romanın kent üzerindeki askeri hakimiyetni ve kentteki siyasi gücünü, sikkeler üzerinden propaganda yaparak göstermektedir.

Koloni toprak sınırlarını betimleyen Çift süren rahip veya çift süren kadın tasviri, sikkeler üzerinde kentin kolonileleştirldiğine işaret etmenin yanı sıra kentin sınırlarının Roma kontrolü altında olduğunu göstermektedir.

Geç Hellenistik Erken Roma dönemi sikkelerinin arka yüzlerinde Hörgüçlü Boğa tasvirinin yer alması boğanın kutsallığını göstermektedir. Kentte yer alan Augustus Tapınağı stoalarında boğa kabartmaların yer alması sikke tasvirleri ile mimari kabartmalar arasında bağlantı olduğunu göstermektedir.

Antiokheia kenti, ismini Sleukos Kralı I. Antiochos'tan almıştır. Kentin adlandırılması, sikkeler üzerinde, Geç Hellenistik dönemde Yunanca ANTIΩXEON olarak görülürken Roma'nın M.Ö 25 Galatia Kralı Amyntası yenilgiye uğratmasıyla kenti Colonia Caseariae olarak adlandırmıştır. Kentin koloni olarak adlandırılmasıyla Romalı Lejyonlar kente yerleştirilmiştir. Böylece sikkeler üzerindeki Yunanca adlandırmanın yerini arka yüzlerde; "COLONIAE ANTIOC, ANTIOCH COLON, ANTIOCH COL", ön yüzlerde ise Roma İmparator isimleri ise Latince olarak yer almıştır. Kentte yazı karakteri ve dilin değiştirilmeye çalışılması erken dönemde zor olsada 3. yy'a kadar Latince ağırlık kazanmıştır. 3.yy sonrasında ise Latince ve Yunanca bir arada kullanılmaya başlanırken 4. yy'dan sonra Latincenin önemi azalmıştır. Roma'nın Latinceyi belli bir dönem kent halkına kabul ettirmiş olması kentin asker kökenli kolonistlerin yerli halkı askere alıp Latinceyi emekli oluncaya kadar öğretmesiyle güçlü kılmıştır. Roma gücünü ve etkisini kent üzerinde kaybetmeye başladıktan sonra dilinin de etkisi kırılmış ve Yunanca kullanılmaya başlanmış olmalıdır.

Geç Hellenistik dönemden Roma M.S 3. yüz yılı içine alan bu süre zarfında koloni sikkeleri ön ve arka yüz tipleri olarak kendi içlerinde kronolojik ve tipolojik olarak değerlendirilmiştir. Yalvaç Müzesindeki 122 Antiokheia Roma koloni sikkesinin satın alma ve bağış yoluyla geldiğini envanter kayıtlarından bilmekteyiz. Nereden satın alındığı nereden geldiği envanter defter kayıtlarında görünsede sikkelerin nereden çıktığı kesin bilinmemektedir. Ama tüm bu olasılıklara rağmen 122 Antiokheia Koloni sikkesinin geldikleri yerlere göre ayırarak istatitik (Tablo 1/ Grafik 1) çalışması yaptık, sikkelerin kentin Roma dönemindeki siyasi kapsama alanının Konya Beyşehir ve Seydişehirden Isparta merkeze, sağır köyüne, Gelendost Madenli hattı boyunca sikkelerin dağılımı tespit edilmekle birlikte Yalvaç mahalle ve köylerinden ağırlıklı olarak sikke geldiğini gördük. Antik kentin dışında bu kadar

yoğunlukta sikkelerin dağılım alanı göstermesi kentin kapsama alanının ne kadar geniş olduğunu bizlere göstermiştir.

Sikkelerin krononlojik olarak dağılımına baktığımızda envanter defterine kayıtlı en çok sikkenin Erken Roma, Titus, Septimius Severus, Iulia Domna dönemleri olduğu görülmektedir. Bu dönemlere ait sikkelerin çoğunlukta olması kentin fazla sikke basmış olduğunu bu dönemler içerisinde sikkelerin değerinin düşmüş olabileceğini göstermektedir. Septimius Severus döneminde kent sikkelerinde S.R (Senatus Romanus) Roma Senatosunun kısaltmasını görmekteyiz. Septimius Severus, önemini yitirmeye başlayan Antiokheia'anın yeniden önem kazanması için kenti Roma Senatosuyla ödüllendirmiştir. Böylece, kentin önemli yerlerine heykeller dikilmiş, Septimius Severus'a teşekkür edilmiştir. Septimius Severusla birlikte eşi Iulia Domna adınada bu dönemde çok sayıda sikke basılmıştır. Antiokheialılar sadece imparatora değil eşinede minnet borçlu olduklarını böylelikle göstermiş olmalılar.

8. SONUÇ

Antiokheia, Pisidia Bölgesi antik kentlerinin bir çoğu gibi Geç Hellenistik dönemeden itibaren sikke basmaya başlamıştır. Bu dönemde basılan sikkeler üzerinde kentin ismi yunanca ANTIΩXEON olarak geçmektedir ve bir çoğunda Tanrı Men tasvir edilmektedir. M.Ö 25'ten sonra kent sikkeleri üzerinde ANTIOCH COL, ANTIOCHE COLONIA şeklinde lejantların görülmesi ile Yunancanın yanında Latincenin kullanıldığı görülmektedir.

Roma İmparatorluğunun, kenti koloni olarak adlandırmasıyla Latince ağırlık kazanmaştır. Erken Roma dönemi ile Geç Roma dönemi arasında basılan sikkeler üzerinde Latince lejantlar yer almaktadır. Kent bu dönem içerisinde Roma dilinin ve kültürünün etkisi altında şekillenmiştir.

Sikkeler üzerinde yerel, Romalı ve koloni tasvirlerin yer alması Romanın Antiokheia üzerinde denge politikası uyguladığını göstermektedir. Yerel Tanrılar, Men ve Anthios'un yanında Romalı Fortuna, Genius, Dişi kurt-Remus ve Romulus aynı zamanda koloni tasviri olarak Çift süren rahip tasviri sikkeler üzerinde yer alması, denge politikasını göstermektedir.

Sikkeler üzerinde kentin COLONIA ANTIOCH, ANTIOCH COLON olarak adlandırılması kenti, Anadolu'da ayrıcalıklı kılmıştır.

Roma İmparatorluğu Antiokheia'ya kentini Romalılaştırmaya çalışmış olsada kentin köklü bir kültüre ve inanca sahip olmasıyla sonuca ulaşamamıştır. Kent Roma döneminde her nekadar Roma yapılarıyla donatılmış, emekli askerler yerleştirilmiş ve Latince zorunlu hale getirilmiş olsada sikkelerine baktığımızda Romanın bölgede etkin olmak ve kendini kabul ettirmek için yerli halkın inanç ve kültürünü göz ardı edemediğini göstermektedir. Yerleştirilen emekli askerler, Romalılaştırma ve Kolonileştrime çabası içine girmiş olsalar dahi buna, ne zaman yetmiş ne de halk asimile olmuştur. Latincenin yerine Yunancanın ağırlık kazanması, yükselen Hristiyanlık inancıyla Roma, eyaletler ve koloni kentler üzerinde güç kaybetmiştir. Böylece imparatorluğun kent üzerinde etkisi kırılmaya başlamış, yerleştirilen kolonistler zamanla kent kültürü etkisinde kaybolmuşlardır.

Antiokheia koloni kenti olmasıyla ekononmik ve ticari anlamda büyük önem kazanmış ancak Romalılaştırma politikasıylada kültürel anlamda zarar görmüştür. Diğer Pisidia kentlerinden farklı olarak Antiokheia hakimiyet altında kalmamış bölgede hakim konuma yükselmiştir. Önemli bir kült merkezi olan Tanrı Men tapınağı, sikkeler üzerinde görülmesiyle kentin geçmişine ve Roma dönemi içerisindeki otoritesine damga vurmuştur.

Antiokheia Hellenistik dönemden itibaren varlığını bastığı sikkeler ve hakimiyet altına girdiği Roma döneminde ise sikkeler üzerindeki yerel tasvirlerle göstererek tam bir Romalılaşmaya bir anlamda dur diyebilmiştir.

Anadolu kentleri belli dönemlerde egemenlik altına girmiş olsalarda köklü gelenekleri, inanç yapıları ve özgürlüğüne düşkün yapılarıyla etkisi altına girdikleri güçleri zamanla saf dışı etmeyi başarmışlardır. Antiokheia antik kentinin sikkelerinde de Anadolunun güçlü geleneğini kentin Roma kültürünü, kendi içinde benimseyip yerelliğe sahip çıktığı görülmektedir.

KATALOG

Isparta'ya bağlı Yalvaç Müze'sinde bulunan envanter defterine kayıtlı tarihlenebilen, 1'i gümüş 121'i bronz olmak üzere 122 adet Pisidia Antiokheiası Roma Koloni sikkelerinden 67'si katalogda kronolojik olarak numaralandırılıp kendi içlerinde ön ve arka yüzlerine göre gruplandırılmıştır.

ERKEN KOLONİ SİKKELERİ M.Ö. 1.-M.S. 1. YY

1. Envanter No: 23474

Ö.Y: Sola d., büst; **ANTIOCH**.

A.Y: Sağa d., Horoz; **COLO**.

AE 4.4 gr.

REF.: Kryzanowska III/4-5.

2. Envanter No: 1082

Ö.Y: Fhryg poloslu, omzunda hilali ile Tanrı Men, sola d.; **ANTIOCH**.

A.Y: Sağa d., Horoz; **COLO**.

AE 4.4 gr.

REF.: Kryzanowska XXII/23.

3. Envanter No: 196

Ö.Y: Tanrı Hermes büstü, sola d.; **ANTIO [OCH]**

A.Y: Sola d., Horoz; **COLO**

AE 1.3 gr.

REF.: Kryzanowska XIII/14.

4. Envanter No: 1630

Ö.Y: Sağa d., büst; **ANTIOCH**.

A.Y: Sağa d., Horoz; **COLONI**.

AE 1.5 gr.

REF.: Kryzanowska I/2

5. Envanter No: 16019

Ö.Y: Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sağa d.; **ANTIOCH**.

A.Y: Sağa d., Horoz; **COL**.

AE 1.56 gr.

REF.: Kryzanowska XVI/19.

6. Envanter No: 23473

Ö.Y: Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sağa d.; **ANTIOCH**.

A.Y:, Ayakta hörgüçlü Boğa, sağa d.; **COL**.

AE 1.56 gr.

REF.: SNG Copenhagen, 1956/ R.9.

7. Envanter No: 16069

Ö.Y: Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sola d.

A.Y: Sağa dönük boğa; **ANTIOC[H]**

AE 1.54 gr.

REF.: Kryzanowska IV/7.

8. Envanter No: 2670

Ö.Y: Tanrı Hermes büstü, sola d.; **ANTIOC[H]**

A.Y: Ateş sunağı; **COLONIAE**.

AE 1.5 gr.

RE.: SNG Copenhagen, 1956/R.18.

İMPARATOR AUGUSTUS (M.Ö. 27- M.S. 14)

9. Envanter No: 1561

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **CAISAR**.

A.Y: Üç standart, üzerinde kanatları açık kartallar; **AVGVS COL CAES**.

AE 9.00 gr.

RE.: Kryzanowska I/2.

İMPARATOR CLAUDIUS (M.S. 41-54)

10. Envanter No: 1023

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP CAES CLAVD [IVS]**

A.Y: İki standart arasında Labarium; **A[N]T[IOCH] COL/ S.R**.

AE 1.5 gr.

RE.: Kryzanowska IV/4.

11. Envanter No: 14944

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP CAES CLAVDIVS**.

A.Y: İki standart arasında Labarium; **ANTIOCH CL /S.R**.

AE 7.92 gr.

REF.: Kryzanowska IV/17.

İMPARATOR TITUS (M.S. 79-81)

12. Envanter No: 1700

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **[IMP] PONT**

A.Y: Çift süren rahip, üstte hilal; **ANT COL**.

AE 4.8 gr.

REF.: SNG Paris 1076, Kryzanowska I/4.

İMPARATOR HADRIANUS (M.S. 117-138)

13. Envanter No: 22607

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG P M TR P COS III**

A.Y: Felicitas, ayakta sol elinde mızrak tutar.

AE 13.66 gr.

REF.: Seaby A., Volume II, R. 651.

14. Envanter No: 20287

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **[IMP] TRAIAN HADRIANVS [AVG]**.

A.Y: Tahtta oturur durumda Nehir Tanrısı.

AR 2.92 gr.

REF.: Seaby A., Volume II, R. 845.

ANTONINUS PIUS (M.S. 138-161)

15. Envanter No: 102

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **[ANTONI]NVS PIVS FELİX AVG**.

A.Y: Cepheden, kanatları açık kartal; **ANTIOCH COL**.

AE 2.4 gr.

REF.: SNG Deutschland 1964, R. 4946.

16. Envanter No: 14307

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **ANTONINVS AVG PIVS**

A.Y: Tanrı Men, ayakta sol elinde Nike, sağ elinde mızrak; **MENSIS COLONAES ANTIOCH**.

AE 6.91 gr.

REF.: Kryzanowska I/1.

17. Envanter No: 15398

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **ANTONINVS AVG PIVS PP COS IVI[..]**

A.Y: Genius, ayakta sol elinde mızrak sağ yanında ateş atları; **GENIO COLONI CAE ANTIOCH**.

AE 7.70 gr.

REF.: Kryzanowska X-19.

DIVA FAUSTINA

18. Envanter No: 1124

Ö.Y: Saçları omuzlarına düşmüş imparatoriçe büstü, sağa d.; **DIVA FAVSTINA AVG**.

A.Y: Cepheden, kanatları açık kartal, baş sağa; **ANTIOC[H] COLONI**.

AE 3.9 gr.

REF.: Kryzanowska I/1.

LUCIUS VERUS (M.S. 161-169)

19. Envanter No: 2551

Ö.Y: İmparator büstü, sola d.; **M AVRELIVS CAESAR**

A.Y: Ayakta omzunda hilal ile Tanrı Men, sol elinde Nike, sağ elinde asa; **ANTIOCH COLONIAE**.

AE 5.3 gr.

REF.: Kryzanowska I/1.

MARCUS AURELIUS (M.S. 161-180)

20. Envanter No: 14379

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **AVR ANTONIANV[S]**.

A.Y: Ayakta Fortuna, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı ile; **ANTIOCH CN COL CAES**.

AE 4.92 gr.

REF.: Seaby A., Volume II, R. 628.

FAUSTINA IUNIOR

21. Envanter No: 2623

Ö.Y: Saçları arkada topuzlu imparatoriçe büstü, sağa d.; **AVG FAVSTINA**.

A.Y: Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; **ANTIOCH COLONI**.

AE 5.82 gr.

REF.: Kryzanowska I/1.

İMPARATOR COMMODUS (M.S. 166-177)

22. Envanter No: 114

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **TEP C COMO**.

A.Y: Cepheden, kanatları açık kartal, baş sağa; **ANTIOCH COLON**.

AE 2.1 gr.

REF.: SNG Deutschland , R. 4923. SNG Paris, 1097. SNG Deutschland, 1968-4923.

23. Envanter No: 15000

Ö.Y: İmparator büstü, sola d.; **[IMP] COM[MODVS]**.

A.Y: Tanrı Men, ayakta sol elinde Nike sağ elinde asa; **ANTIOCH COLONI**.

AE 5.23 gr

REF.: Kryzanowska IX/12.

24. Envanter No: 3354

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **IMP CO [MMODVS]**.

A.Y: Fortuna, ayakta sol elinde bereket boynuzu sağ elinde başak; **ANTIOCH COL**.

AE 5 gr.

REF.: Sear David, R. 2006.

25. Envanter No: 15064

Ö.Y: İmparator büstü, sola d.; **VENABE CO [MMODVS]**

A.Y: Tanrı Men, ayakta sol elinde Nike sağ elinde mızrak; **ANTIOCH COLON**.

AE 6.48 gr

REF.: SNG Deutschland 1968, R. 8561.

Resim 26. Envanter No: 2633

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **AVGVSTVS**

A.Y: Omzunda ay ile başı kapalı kadın büstü; **ANTIOCH COL**

AE 6.5 gr.

REF.: SNG Paris, R.1092.

İMPARATOR SEPTIMIUS SEVERUS (M.S. 193-211)

27. Envanter No: 1972

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **SEVRVS PIVS AVG**

A.Y: Genius, ayakta sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı; **ANTIOCHE GE COL CA**

AE 5.5 gr.

REF.: SNG Deutschland 1964, R. 4926.

28. Envanter No: 2453

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sola d.; **IMP CAES L SEP SEV**

A.Y: Men, ayakta omzunda hilali ve sağ elinde asası ile; **ANTIOCH COLONIAE**

AE 4.6 gr.

REF.: SNG Deutschland 1964, R. 4926.

29. Envanter No: 14315

Ö.Y: İmparator büstü, sola d.

A.Y: Men, ayakta sol elinde nike sağ elinde başak; **ANTIOCH COLONIAE**

AE 4.49 gr.

REF.: SNG Paris, R.1118.

30. Envanter No: 2634

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP CAES L SEPT SEV PERT AVG**

A.Y: Fortuna, ayakta başakları ve yılanı ile; **ANTIOCHI FORTVNA COLONIA**

AE 5.1 gr.

REF.: Kryzanowska XIII/18.

IULIA DOMNA (M.S. 193-211)

31. Envanter No: 2019

Ö.Y: Saçları arkada topuz halde imparatoriçe büstü, sağa d.; **IVLIA DOMNA AVG**

A.Y: Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; **ANTIOCH COLONIAE**

AE 3.9 gr.

REF.: Kryzanowska XI/22.

32. Envanter No: 1410

Ö.Y: Saçları arkada topuz halde imparatoriçe portresi, sağa d.; [**IVLIA] DOMNA [AVG]**

A.Y: Tanrı Men, ayakta sol elinde nike sağ elinde asa; **[ANTIO]CH COLONI[AE]**

AE 5.67 gr.

REF.: Kryzanowska I/2.

33. Envanter No: 14378

Ö.Y: İmparatoriçe büstü, sağa d.; **IVLIA AVGVSTA**

A.Y: Fortuna, ayakta sol elinde bereket boynuzu; **ANTIOCH CN COL CAES**

AE 5.72 gr.

REF.: Kryzanowska I/4.

34. Envanter No: 911

Ö.Y: İmparatoriçe büstü. Sağa d.; **IVLIA ROMANA**

A.Y: Genius, ayakta sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı; **ANTIOCH GENI COL**

AE 4.5 gr.

REF.: Kryzanowska XIII/26.

35. Envanter No: 23385

Ö.Y: Saçları arkada topuz halde imparatoriçe büstü, sağa d.; **IVLIA AVG**

A.Y: Genius, ayakta sol elinde bereket boynuzu sağ elinde sunu kabı; **COLONAASEHE**

AE 7.78 gr.

REF.: Greek İmperial Coins, R. 2421.

İMPARATOR GETA (M.S. 211)

36. Envanter No: 2673

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **IMP CAES P SEPT GETA AVG**

A.Y: Ayakta, omzunda hilali ile Tanrı Men, sol elinde mızrak; **ANTIOCH COL CAESAR/S.R**

AE 23.8 gr.

REF.: SNG Paris, R.1161.

37. Envanter No: 1372

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP CAES P SEP GETA AVG**

A.Y: Genius, ayakta sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı; **ANTIOCH GENI COL CAES**

AE 4.45 gr.

REF.: SNG Deutschland, 1964/R.4941.

İMPARATOR CARACALLA (M.S. 211-217)

38. Envanter No: 2600

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **ANTON AVG**

A.Y: Genius, ayakta sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı ile; **ANTIOCH GEN COL CAES**

AE 6.3 gr.

REF.: Kryzanowska XIV/30.

39. Envanter No: 1232

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.

A.Y: Tahta Genius, sol elinde bereket boynuzu sağ elinde ağaç dalı; **S.C**

AE 22.79 gr.

REF.: www.wildwinds.com/coins/ric/caracalla/t.html.

İMPARATOR ELEGABALUS (M.S. 218-222)

40. Envanter No: 902

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **ANTONINVS PIVS**

A.Y: Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; **ANTIOCH COLONI**

AE 2.98 gr.

REF.: Kryzanowska X/12.

41. Envanter No: 12065

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **[ANTONINVS] PIVS AVG**

A.Y: Genius, ayakta sol elinde bereket boynuzu; **ANTIOCH GEN COLO**

AE 4.01 gr.

REF.: SNG Paris, 1179.

İMPARATOR SEVERUS ALEXANDER (M.S. 222-235)

42. Envanter No: 1296

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **SEV ALEXAND[ER]**

A.Y: Ayakta, dişi kurt Romus ve Romulus'u emzirir, sağa d.; **ANTIOCH COLONI**

AE 2.74 gr.

REF.: www.wildwinds.com /coins/greece/pisidia/antioch/t.html.

43. Envanter No: 2659

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **IMP A[L]EXANDR[V]**

A.Y: Karşılıklı bereket boynuzu arasında Kerykeion; **ANTIOCH COLONI**

AE 2.7 gr.

REF.: Kryzanowska XV/29.

44. Envanter No: 896

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP SEV[ERVS] ALEXANDER**

A.Y: Cepheden, kanatları açık kartal; **ANTIOCH COL**

AE 2.3 gr.

REF.: Kryzanowska XIII/28

45. Envanter No: 18640

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **IMP SEV ALEXANDER**

A.Y: Nehir Tanrısı, sağa doğru uzanmış, sağ elinde bereket boynuzu, arkasında sazlık; **ANTIOCH COL**, altta **ANTHIVS**

AE 11.61 gr.

REF.: SNG Copenhagen, R.58.

İMPARATOR GORDIANUS III (M.S. 238-244)

46. Envanter No: 2632

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP CAES M A N GORDIANVS AVG**

A.Y: Dişi kurt Romus ve Romulusu emzirir, sağa d.; **CAES ANTIOCH COL/S.R**

AE 28.5 gr.

REF.: SNG Paris 1994, R.1200.

47. Envanter No: 2020

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP CAES M ANTO GORDIANVS AVG**

A.Y: SR etrafında; **ANTIOCHIA COLONIA CAES/S.R**

AE 26.5 gr.

REF.: SNG Paris, R.1228.

48. Envanter No: 15010

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP CAES ANT GORDIANVS**

A.Y: Fortuna, ayakta sol elinde bereket boynuzu sağ elinde Labarium; **FORTVNA COL CC FS ANTI[OCH] /S.R**

AE 12.60 gr.

REF.: Kryzanowska XXVIII/105.

49. Envanter No: 14303

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP CAES GORDIAN AVG**

A.Y: Quadratum arkasında imparator; **ANTIOCH COL/S.R**

AE 11.17 gr.

REF.: Kryzanowska III/12.

50. Envanter No: 14960

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP CAES M ANT GORDIANIOVS**

A.Y: İki standart taşıyan boğa, arkasında çift süren rahip; **CAES ANTIOCH COL/S.R**

AE 24.98 gr.

REF.: Kryzanowska XII/61.

51. Envanter No: 20304

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **IMP CAES M ANT GORDIANIOVS**

A.Y: İmparator, ayakta ve önünde altar, üç standart; **ANTIOCH COL/ S.R**

AE 21.27 gr.

REF.: Kryzanowska XXI/92.

52. Envanter No: 169

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.

A.Y: Phryg poloslu omzunda hilali ile Tanrı Men, sağa d.; **COL CAES ANTIOCH/ S.R**

AE 6.4 gr.

REF.: SNG Paris 1994, R. 1251, Kryzanowska Table 27, XXIX/107

İMPARATOR I. PHILIPPUS M.S (M.S. 244-249)

53. Envanter No: 16251

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP MIVL PHILIPPVS A[VG]**

A.Y: İki standart arasında kartallı Labarium; **ANTIOCHIO CLA/S.R**

AE 8.62 gr.

REF.: Kryzanowska V/7.

54. Envanter No: 14305

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP M IVL PHILIPPVS**

A.Y: Tanrı Men, ayakta sol elinde nike sağ elinde mızrak; **ANTIOCHIO COL/S.R**

AE 6.91 gr.

REF.:SNG Paris, R.1263.

55. Envanter No: 1172

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP IVL PHILIPPVS AVG PM**

A.Y: Herakles, ayakta Lobutuyla; **ANTIOCH COL CAES/ S.R**

AE 10.72 gr.

REF.: SNG Deutschland, 1964, R.4974.

İMPARATOR II. PHILIPPUS (M.S. 247-249)

56. Envanter No: 993

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP M IVL PHILIPPVS AVG**

A.Y: İki standart arasında kartallı Labarium; **ANTIOCHI CL/ S.R**

AE 8.4 gr.

REF.: Kryzanowska I/22.

57. Envanter No: 14308

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP IVLI PHILIPPVS**

A.Y: İki standart arasında kartallı Labarium; **CAES ANTIOCH CL/S.R**

AE 8.42 gr.

REF.: Kryzanowska I/20.

58. Envanter No: 14306

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **IMP CM PHILIPPVS PFAVG**

A.Y: Karşılıklı bereket boynuzu arasında kerykeion; **ANTIOCH COLONI /S.R**

AE 5.04 gr.

REF.: Kryzanowski V/31.

İMPARATOR TRAİANUS DECİUS (M.S. 249-251)

59. Envanter No: 15020

Ö.Y: Sağa dönük imparator portresi; **IMP CAES[AR]**

A.Y: Sağa uzanmış Nehir Tanrısı, sağ elinde bereket boynuzu; **ANTIOCH COL CAES**

AE 7.27 gr.

REF.: Kryzanowska I/6.

60. Envanter No: 20315

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP TRAIAN DECIVS**

A.Y: İki standart arasında kartallı Labarium; **ANTIOCH COLO /S.R**

AE 23.27 gr.

REF.: Kryzanowska 1970, Table 30, I/2.

İMPARATOR TREBONIANUS GALLUS (M.S. 251-253)

61. Envanter No: 14956

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP C VIIP CALVS SIANO AVG**

A.Y: İki standart arasında kartallı Labarium; **ANTIOCHIO CL /S.R**

AE 5.91 gr.

REF.:

İMPARATOR VALERİANUS (M.S. 253-260)

62. Envanter No: 2012

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP C P LICINIVS VALERIANVS PF**

A.Y: İki standart arasında kartallı Labarium; **ANTIOCHI COL /S.R**

AE 5 gr.

REF.: SNG Paris, R.1322-1323.

İMPARATOR GALLIENUS (M.S. 253-268)

63. Envanter No: 1060

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP GALLIHNVS**

A.Y: Dişi kurt Romus ve Romulus'u emzirir; **[ANTI]OCH COL/ S.R**

AE 10.36 gr.

REF.: SNG Paris, 1324-1325.

64. Envanter No: 3568

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP CAES GALLIENVS PIVS**

A.Y: Dişi kurt, Romus ve Romulus'u emzirir; **ANTIOCH COL /S.R**

AE 10.6 gr.

REF.: SNG Paris, 1326.

65. Envanter No: 3080

Ö.Y: Defne çelenkli imparator büstü, sağa d.; **IMP CALIHNVS PIVS AVG**

A.Y: İki standart taşıyan boğa, arkasında çift süren rahip; **ANTIOCH COL/S.R**

AE 13.2 gr.

REF.: SNG Paris, 1327.

66. Envanter No: 1176

Ö.Y: Şua tacıyla imparator büstü, sağa d.; **IMP CAES CALIHNVS**

A.Y: İki standart arasında kartallı Labarium; **ANTIOCH CL /S.R**

AE 5.29 gr.

REF.: SNG Paris, 1332.

67. Envanter No: 14958

Ö.Y: İmparator büstü, sağa d.; **IMP CP ALI ..T…**

A.Y: S.R etrafında; **ANTIOCH CL /Γ**

AE 6.65 gr.

REF.: Kryzanowska IX/29.

RESİMLER

Lev. I

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

Tablo 1. Yalvaç Müzesi'ndeki Pisidia Antiokheiası Roma Koloni Sikkelerinin Dağılımı

Tablo 1.1. Yalvaç

Mahalle	Abacılar	Elegabalus	1	1
	Görgü	Erken Roma	1	2
		Iulia Domna	1	
	Kaş	Titus	1	3
		Caracalla	2	
	Kaşyukarı	Titus	1	2
		Cladius	1	
	Kızılca	Erken Roma	2	22
		Titus	4	
		Antoninus Pius	1	
		Septimius Severus	7	
		III. Gordianus	1	
		Iulia Domna	4	
		Faustina Iunior	1	
		Lucius Verus	1	
		Commodus	1	
	Müderris	Septimius Severus	2	3
		Diva Faustina	1	
	Pazaraşağı	Erken Roma	1	4
		Titus	1	
		Iulia Domna	1	
		III. Gordianus	1	
	Pazaryukarı	Titus	1	6
		Septimius Severus	3	
		Geta	1	
		Gallienus	1	
	Terziler	Septimius Severus	1	1
	Körküler	Geta	1	1
Kasaba	Kumdanlı	Titus	1	1
	Özgüney	Augustus	1	2
		Septimius Severus	1	
	Tokmacık	Erken Roma	6	12
		Titus	3	
		Antoninus Pius	1	
		Lucius Verus	1	
		Valerianus	1	
Köy	Ayvalı	Erken Roma	1	1
	Bağlarbaşı	Erken Roma	1	2
		Erken Roma	1	
	Çamharman	Titus	1	1

	Elbengi-Söğütdibi	Titus	1	6
		Antoninus Pius	1	
		Septimius Severus	1	
		Commodus	1	
		I.Philippus	1	
		Severus Alexander	1	
	Hisarardı	Septimius Severus	1	1
	İleği	Diva Faustina	1	1
	Kırkbaş	Titus	2	2
	Koruyaka	Titus	1	1
	Özbayat	Iulia Domna	1	1
	Sağır	Erken Roma	2	7
		Titus	2	
		Septimius Severus	1	
		Iulia Domna	1	
		Commodus	1	
	Y.Kaşıkara	Titus	1	1
Antik Kent	Pisidia Antiokheia	Erken Roma	2	2

Tablo 1.2. Gelendost

Kasaba	Bağıllı	Titus	1	1
Köy	Çaltı	Titus	1	1
	Madenli	Iulia Domna	1	1

Tablo 1.3. Isparta

Mahalle	Çelebiler	Iulia Domna	1	1
	Yedişehitler	Erken Roma	1	2
		Severus Alexander	1	
	Yenice	Antoninus Pius	1	1

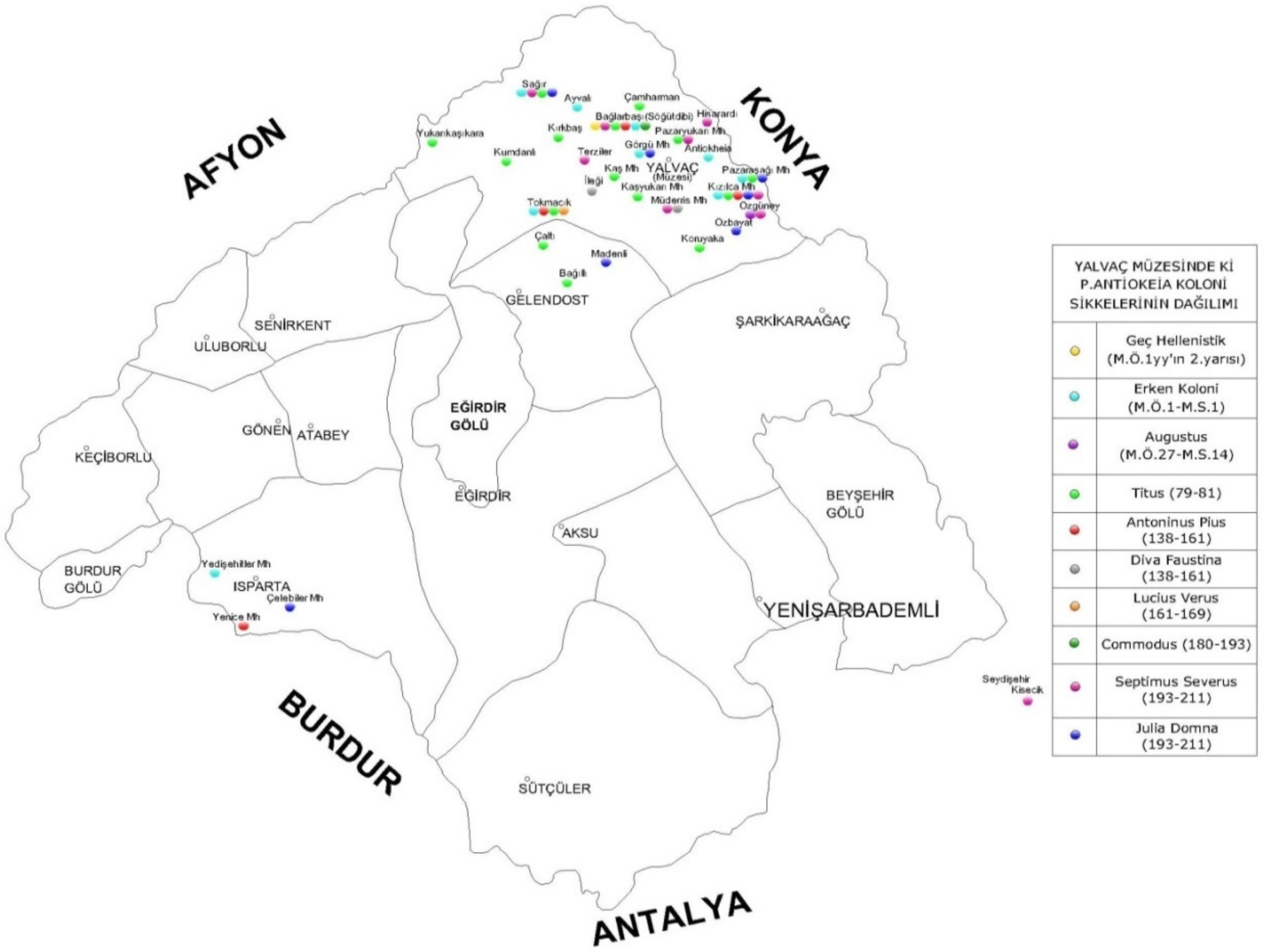
Tablo 1.4. Konya

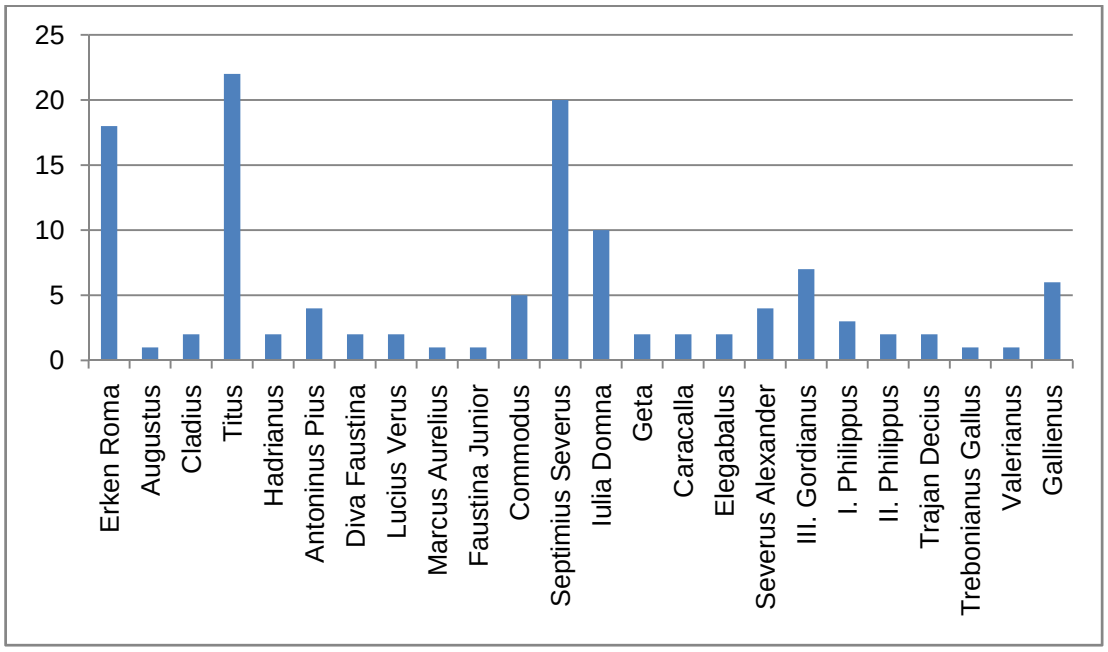
Kasaba	Seydişehir/ Kisecik	Septimius Severus	3	4
		I.Philippus	1	
	Beyşehir	III. Gordianus	1	3
		Hadrianus	1	
		Trajan Decius	1	

Tablo 2. Şahışların, Satış ve Bağış Yoluyla Getirdiği Pisidia Antiokheiası Roma Koloni Sikkeleri

Abdurrahman AYTEN	Trajan Decius	1	8
	Trebonianus Gallus	1	
	Gallienus	1	
	III. Gordianus	2	
	Cladius	1	
	Commodus	2	
Mevlüt CEYLAN	Elegabalus	1	1
Mehmet KILIÇ	Gallienus	1	1
Mehmet NEVRUZ	Gallienus	3	3
Reşat ARMAĞAN	I. Philippus	1	6
	II. Philippus	2	
	III. Gordianus	2	
	Hadrianus	1	
Halil YAŞAR	Marcus Aurelius	1	3
	Severus Alexander	2	

Şekil 2. Yalvaç Müzesine Satın alma ve Bağış Yolu ile Gelen Roma Koloni Sikkelerinin Dağılımı

Şekil 3. Yalvaç Müzesi'ndeki Pisidia Antiokheiası Roma Koloni Sikkelerinin Kronolojik Dağılımı.

HARİTALAR

Sinope
THRACE
Heraclea
Pompeiopolis
Amisus
Neo-Claudiopolis
PONTUS
BITHYNIA
PAPHLAGONIA
Neocaesarea
Gangra
Amasia
Comana
Zela
Iris
GALATIA
Sangarius
Ancyra
Alexandria Troas
Tavium
Sebastopolis
Sebastia
Germa
Pessinus
Pergamum
Caicus
Rhyndacus
Aezani
PHRYGIA
Halys
Hermus
Caesarea
Smyrna
Sardis
Philomelium
PROVINCE OF ASIA
Eumenia
PAROREIUS
Tyriaium
Archelais
Comana
Cayster
Apollonia
Antiochia ad Pisidiam
Laodicea Catacecaumene
Ephesus
Magnesia
Meander
Hierapolis
Apamea
Parlais
Neapolis
Tralles
Antiochia ad Maeandrum
Lycus
Laodicea
Iconium
CAPPADOCIA
Pappa
LYCAONIA
Aphrodisias
Sagalassus
Lystra
Labraunda
Lagina
Codrula
PISIDIA
Cremna
Mylasa
Stratonicaea
Cibyra
Comama
Selge
Derbe
Ölbasa
Isaura
Laranda
PAMPHYLIA
Termessus
Perge
Aspendus
CILICIA PEDIAS
Tarsus
Side
Calycadnus
LYCIA
Attalia
Ninica
CILICIA TRACHEIA
Patara
Myra
Seleucia
Magarsus
SYRIA
Antiochia

Philomelium
PAROREIUS
Apollonia
Antiochia
ad Pisidiar
Apamea
Parlais
Neapolis
Pappa
Sagalassus
PISIDIA
Codrula
Cremna
Selge
Comama
Ölbasa
PAMPHYLIA
Termessus
Perge
Aspendus
Side
Attalia
Myra

KAYNAKÇA

Akşit 1970: Akşit O., Roma İmparatorluk Tarihi (M.S. 193-395), İstanbul, 1970.

Akşit 1976: Akşit O., Roma İmparatorluk Tarihi (M.Ö. 27-M.S 192), İstanbul, 1976.

Atlan 1970: Atlan, S., Roma Tarihinin Ana Hatları, 1. Kısım Cumhuriyet Devri, İstanbul, 1970.

Atlan 1976: Atlan S., 1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler, İstanbul, 1976.

Atlan 1993: Atlan S., Grek Sikkeleri, İstanbul, 1993.

Aulock: Aulock von Hans, Münzen und Stadte Pisidiens, Tübingen.

Aulock 1964: Aulock v Sammlung, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland, Pidien Lykaonien İsaurien, Berlin, 1964.

Aulock 1968: Aulock v Sammlung, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland, Berlin, 1968.

Baydur 1981: Baydur N., "Roma Sikkeleri", Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 12/13, 1981.

Baydur 1998: Baydur N., Roma Sikkeleri, İstanbul, 1998.

Bear 1996: Bear D., "Pisidia Antiocheia'sından Yeni Yazıtlar", XIV. AST I, 1996.

Bear 1997: Bear D., "Pisidia Antiocheia'sından Yeni Yazıtlar", XIV. AST I, 1997.

Bear 1999: Bear D., "Pisidia Antiocheia Tiyatrosunun Yazıtları" XVII. AST I, 1999.

Carradice-P. 2001: Carradice, I.- Price, M., Hellen Dünyasında Sikke (Çev. Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul, 2001.

Er Yasemin 2004: Er Y., Klasik Arkeoloji Sözlüğü, Ankara, 2004.

Erhat 1999: Erhat A., Mitoloji Sözlüğü, İstanbul, 1999.

French- Mitchell 1977 : French D. H. –Mitchell, S., "Roma İmparatorluğu'nun İlk Devrinde Pisidia'da Yollar ve Ulaşım", TAD, XXIV-1, 1977, 213-218.

Fınley 2006: Fınley M.I, Antik Çağ Ekonomisi (Çev. Hatice Palaz Erdemir), İstanbul, 2006.

Göktürk 2002: Göktürk M. T., "Anadolu'da Her Sikke Bir Şehir; Anadolu'da Sikke Basan Kentler Üzerine Alfabetik Bir İnceleme", Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2001 Yıllığı, 2002.

Gökalp Demirel 2009: Gökalp Demirel Z., Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri, Ankara, 2009.

Hill 1982: Hill G. F., Britisch Museum Coins Cataloque of the Greek Coins of Lykia, Pamphilya and Pisidia, 1982.

Homeros: Homeros, İlyada, (Çev. A. Erhat/A. Kadir), İstanbul, 1998.

Howgego 1998: Howgego C., Sikkelerin Işığında Eski Çağ Tarihi (Çev. Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul, 1998.

Kraft 1972: Konrad K., Das System Der Kaiserzeitlichen Münzpragung in Kleinasien, Berlin, 1972.

Kryzanowska 1970: Kryzanowska, A., Monnaies Coloniales, D'Antioche De Piside, Tome 7, Warszawa, 1970.

Köstüklü 2010: Köstüklü N., Yalvaç Tarihi Üzerine Araştırmalar (Tanzimattan Cumhuriyete), Ankara, 2010.

Lanckoronski 1982: Lanckoronski K., Stadte Pamphyliens und Pisidiens II, Berlin, 1982.

Levick 1958: Levick B., "An honorific inscription from Pisidian Antioch" Anat St. 8, 1958.

Levick 1967: Levick B., Roman Colonies in Southem Asia Minor, Oxford, 1967.

Mattıngly 1965: Mattıngly Harold, Coins of The Roman Empire in the Britisch Museum, Augustus to Vitellus, London, 1965.

Meijer 2006: Meijer F., İmparatorlar Yataklarında Ölmez, (Çev. Gürkan Ergin), İstanbul, 2006.

Mørkholm 2000: Mørkholm O., Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri, (Çev. Oğuz Tekin), 2000.

Özsait 1980: Özsait Mehmet, İlk Çağ Tarihinde Pisidia, Başlangıçtan Büyük İskender Devrinin Sonuna Kadar, İstanbul, 1980.

Özsait 1985: Özsait Mehmet, Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarih, İstanbul, 1985.

Seaby 1968: Seaby H. A., Roman Sılver Coins Tiberius to Commodus, London, 1968.

Seaby 1969: Seaby H. A., Roman Sılver Coins Pertinax to Balbinus and Pupienus, London, 1969.

Seaby 1971: Seaby H. A., Roman Sılver Coins Gordian III to Postumus, London, 1971.

Sear 1964: Sear David R., Roman Coins and Their Values, London, 1964.

Sear 1982: Sear David R., Greek İmperial Coins and their values, London, 1982.

SNG 1956: Sylloge Nummorum Graecorum, The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum, Pisidiea, Copenhagen, 1956.

SNG 1994: Sylloge Nummorum Graecorum France, Cabinet Medailles Pamphylie Pisidie Lycanoie Galatie, Paris, 1994.

Taşlıalan 1997: Taşlıalan M., I.Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu, "Pisidia Antiocheia'sının tarihçesi", Yalvaç/Isparta, 1997.

Tekin 2008: Tekin O., Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş, İstanbul, 2008.

Tekin 2006: Tekin O., Osmanlı Bankası Arşiv Araştırma Merkezi, Sikkeler, Devletler, Hükümdarlar: EskiÇağda Anadolu'da Paranın Siyasal, Kültürel ve Ekonomik Rolü, İstanbul, 2006.

www.wildwinds.com.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Ertuğrul AKIŞ

Doğum Yeri: MERSİN

Doğum Yılı: 14.02.1984

Medeni Hali: Bekâr

Eğitim Durumu:

Lise: 1998 - 2001 Mersin 19 Mayıs Lisesi

Lisans: 2003 - 2008 Akdeniz Üniversitesi. Fen-Edebiyat Fakültesi

Yüksek Lisans: 2008 - Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi:

Almanca. Orta Düzeyde

İş Deneyimi:

1: 2011 SDÜ Yalvaç MYO-TBMYO Turizm Rehberlik- Mimari Restorasyon Bölümü Ücretli Öğr. Gör.

2: 2010 Isparta Yalvaç P. Antiokheia Kazısı ve SDÜ Yalvaç MYO-TBMYO Turizm Rehberlik- Mimari Restorasyon, GSF Tekstil Tasarım Bölümü, Ücretli Öğr. Gör.

3: 2009 Isparta Yalvaç P. Antiokheia Kazısı ve SDÜ Yalvaç MYO Restorasyon-Konservasyon Bölümü Ücretli Öğr. Gör.

4: 2008 Antalya Side Agorası-Isparta Yalvaç P. Antiokheia Kazısı

5: 2007 Burdur Gölhisar Kbyra-Antalya Side Agorası Kazısı

6: 2006 Mersin Müzesi Stajer öğrenci-Tarsus Geç Roma Hamamı Kazısı

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

1. ISPARTA İLİ DEĞERLERİ ve DEĞER YARATMA POTANSİYELİ BİLDİRİ ve SEMPOZYUMLARI 26 NİSAN-3 MAYIS 2010: Isparta ili Yalvaç Müzesi ve Pisidia Antiokheia Antik Kenti 2009 yılında açığa çıkan Sikkelerin Turizm Potansiyeline Kazandırılması.

2. Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Antik Side'nin sorunları konferansı, konu: 1. Derce sit alanı içindeki Antik Side'nin sorunlarının kanunlar yoluyla irdelenmesi

3. Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Antiokheia Sempozyumu: 2009-2010-2011 Yılı Pisidia Antiokheia Antik Kentinde Çıkarılan Sikkelerin Değerlendirilmesi

4. SDÜ Yalvaç TBMYO 2010, Yalvaç Kültür-Sanat Sempozyumu, "Yalvaç Halkının Kültürel Değerlere Bakışının Anketler Yoluyla Dğerlendirilmesi"

5. Pisidia Bölgesi Antik Kentlerinin Sikkeler Işığında Tanıtılması, Yalvaç MYO Konferans Salonu